

'OPEN WOONUNITS' EN 'COACHES' VOOR GEZINNEN MET MINDERJARIGE KINDEREN ALS ALTERNATIEF VOOR DETENTIE

Een gezin in de woonunits in Zulte - foto: Brecht Goris

EVALUATIE NA VIER JAAR WERKING

OKTOBER 2012

COLOFON

AUTEURS VAN DIT RAPPORT

Stefanie Duysens, Jesuit Refugee Service Belgium
Katja Fournier, Platform Kinderen op de Vlucht
Pieter Stockmans en Michael Cerulus, Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Deze nota is opgesteld door de leden van de werkgroep “detentie” van het Platform Kinderen op de vlucht.

ONDERSCHRIJVENDE ORGANISATIES

Vluchtelingenwerk Vlaanderen
Platform Kinderen op de Vlucht
Vlaams Kinderrechtencommissariaat
Délégué général aux droits de l'enfant
UNICEF België
Jesuit Refugee Service Belgium
Service Droits des Jeunes
Amnesty International
Kinderrechtencoalitie
Ciré
CODE (Coordination des ONG pour les droits de l'enfant)

FOTOGRAFIE

Isabelle Pateer – p.4 en 37
Brecht Goris – p.1, 11 en 19
Pieter Stockmans – p.51

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Els Keytsman
Vluchtelingenwerk Vlaanderen
Gaucheretstraat 164
1030 Brussel
Tel.: 02/ 274 00 20
Fax: 02/ 201 03 76
INFO@VLUCHTELINGENWERK.BE
WWW.VLUCHTELINGENWERK.BE

Vluchtelingenwerk Vlaanderen, oktober 2012

INHOUDSTAFEL

1.	INLEIDING.....	6
1.1.	Voorwoord	6
1.2.	Samenvatting	8
1.3.	Cijfergegevens	10
1.3.1.	Bezochte gezinnen	10
1.3.2.	Algemene cijfergegevens oktober 2008 tot oktober 2012	11
2.	ALGEMENE BELEIDSKWESTIES	13
2.1.	Twee-sporen begeleiding: verblijf en terugkeer	13
2.2.	Het hoogste belang van het kind en het respect van de familiale eenheid.....	14
2.3.	Soevereiniteitsclausule Dublin-procedure.....	17
2.4.	Uitvoering samenwerkingsakkoord 17 september 2010.....	19
2.5.	Thuisbegeleiding	19
2.6.	Indirecte refoulement	20
3.	OBSERVATIES	21
3.1.	Begeleiding asielzoekers aan de grens.....	21
3.1.1.	Algemeen	22
3.1.2.	Aankomst en transfer naar de woonunits	22
3.1.3.	Identificatie en begeleiding van kwetsbare personen	23
3.1.4.	Begeleiding en juridische bijstand tijdens de asielprocedure	23
3.1.5.	Begeleiding na negatieve beslissing	26
3.1.6.	Begeleiding na bereiken maximumtermijn vasthouding	28
3.1.7.	Begeleiding na positieve beslissing	29
3.2.	Begeleiding asielzoekers in de Dublin procedure.....	29
3.3.	Samenwerking tussen coaches en externe Diensten.....	32
3.3.1.	Scholen en vrije tijd	32
3.3.2.	Kind en Gezin / Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE).....	33
3.3.3.	Belgisch Comité voor de Hulp aan Vluchtelingen (BCHV)	34
3.3.4.	Bezoekende NGO's.....	35
3.4.	Implementatie, omkadering en evaluatie.....	36
3.4.1.	Omkadering van de coaches	36
3.4.2.	Evaluatie van het pilootproject.....	38
4.	AANBEVELINGEN EN GOEDE PRAKTIJKEN	39
4.1.	Aan Dienst Vreemdelingenzaken.....	39
	Aanbeveling 1	40
	Aanbeveling 3	40
	Aanbeveling 4	41
	Aanbeveling 6	41
	Aanbeveling 8	41
	Aanbeveling 10	42

Aanbeveling 15	42
Aanbeveling 16	42
Aanbeveling 17	43
Aanbeveling 18	43
Aanbeveling 19	44
Aanbeveling 22	44
Aanbeveling 23	44
Aanbeveling 27	45
Aanbeveling 29	45
Aanbeveling 30	46
Aanbeveling 31	46
Aanbeveling 32	46
4.2. Aan de terugkeercoaches	47
Aanbeveling 2	47
Aanbeveling 5	47
Aanbeveling 6	47
Aanbeveling 11	47
Aanbeveling 12	48
Goede praktijk 1	48
Goede praktijk 2	48
Aanbeveling 14	48
Aanbeveling 17	49
Aanbeveling 20	49
Aanbeveling 21	49
Goede praktijk 4	49
Aanbeveling 24	50
Aanbeveling 25	50
Aanbeveling 26	50
4.3. Aan de staatssecretaris voor migratie en asiel	51
Aanbeveling 7	51
Aanbeveling 9	51
Aanbeveling 28	51
Aanbeveling 31	52
Aanbeveling 32	52
4.4. Aan de balies	52
Aanbeveling 13	52
4.5. Aan de grenspolitie	52
Aanbeveling 10	52
5. ANTWOORDEN STAATSSECRETARIS VOOR MIGRATIE EN ASIEL	53

I. INLEIDING

foto: Isabelle Pateer

1.1. VOORWOORD

Gezinnen met minderjarige kinderen die ons land moeten verlaten, worden sinds oktober 2008 niet langer vastgehouden in gesloten centra maar in open woonunits onder intensieve begeleiding van een coach. Het Platform Kinderen op de Vlucht heeft dit project steeds van dichtbij opgevolgd omdat het België in staat stelde geen kinderen meer op te sluiten in gesloten centra.

Onze vorige evaluatie van de woonunits dateert van december 2009. De afgelopen drie jaar hebben de woonunits een **hobbelig parcours afgelegd, terwijl de coaches op het terrein goed werk** zijn blijven leveren. Sindsdien hebben de open woonunits een nieuw publiek: de asielzoekende gezinnen die aan de grens aankomen. Verschillende van de aanbevelingen die we in december 2009 deden, zijn nog steeds actueel: de woonunits moeten grondig worden geëvalueerd en duurzaam worden verankerd in het Belgische terugkeerbeleid. De overbelasting van coaches, die hun werk doen met de weinige middelen die ze krijgen, is ook een rem om de aanbevelingen toe te passen.

Het relatieve succes van de woonunits blijft echter overeind. Het onderduikpercentage, gemeten over de afgelopen drie jaar, schommelt nog steeds tussen 20 en 30 procent, met sporadische opstoten. De **overgrote meerderheid van de gezinnen bleef tijdens hun verblijf in de woonunit dus in contact met de terugkeercoaches** en dus ter beschikking van DVZ, ondanks het feit dat de woonunits open zijn. Het aantal gezinnen dat onderduikt kan enkel worden teruggedrongen door te onderzoeken wat de redenen waren waarom de ondergedoken gezinnen beslisten om toch de woonunits te verlaten.

In 2011 nam de DVZ 3 nieuwe woonunits in Tielt in gebruik. Er zijn vandaag 18 woonunits op 4 locaties en de DVZ zoekt verder naar nieuwe locaties. Even was het onduidelijk hoe de nieuwe staatssecretaris voor Asiel en Migratie Maggie De Block (OpenVLD) zich zou positioneren tegenover de woonunits en het onderduikpercentage. In antwoord op onze vragen naar aanleiding van deze evaluatie liet zij ons weten dat de **woonunits voor haar een prioriteit zullen blijven** en dat er nog steeds extra woonunits worden gezocht. Ze noemt het een *“aanvaardbaar alternatief voor de organisatie van de terugkeer van families met kinderen en voor de opvang van families die aan de grens geen toelating hebben gekregen om het grondgebied te betreden”*.

Op 11 mei 2012 deed zij in de pers een opmerkelijke uitspraak bij de opening van drie nieuwe woonunits in Zulte: *“Het project is een succes. Ik zie liever 25% van de gezinnen verdwijnen uit de woonunits dan ouders met minderjarige kinderen te moeten opsluiten in gesloten centra waar geen voorzieningen zijn voor gezinnen.”* Toch noemt ze dat percentage zorgwekkend en zullen daarom 5 **gesloten woonunits** worden opgericht binnen het domein van het gesloten repatriëringcentrum 127bis te Steenokkerzeel.

Het traject zal er dan als volgt uitzien. Asielzoekende gezinnen met minderjarige kinderen zullen na hun negatieve beslissing, tijdens de geldigheidsduur van het uitwijzingsbevel in de normale opvangstructuur blijven en niet naar een open terugkeercentrum worden doorgestuurd. Families zonder wettig verblijf of uitgeprocedeerde families die in een eigen woning verblijven, zullen in deze woning kunnen verblijven en daar coaching genieten. Een overbrenging naar een open woonunit zal dan pas plaatsvinden indien er geen oplossing werd gevonden in de opvang of de privéwoning.

Slechts in uitzonderlijke omstandigheden, zoals na de verdwijning van een familie uit een open woonunit, zal een opsluiting in een gesloten woonunit voorzien worden. Ook daar zullen coaches werken. De DVZ maakt zich sterk dat de opsluiting in de gesloten woonunits ‘zo kort mogelijk’ zal zijn door er enkel families vast te houden die al geïdentificeerd zijn. Ook families die aan de grens geweigerd worden en waarvoor een terugkeer binnen een zeer beperkte tijd na aankomst kan georganiseerd worden, zullen in deze gesloten woonunits verblijven. Maar als de gezinnen aan de grens asiel aanvragen, worden zij naar een open woonunit overgebracht.

De staatssecretaris erkent de nood aan een **omvattende evaluatie** van de woonunits, gezien er regelmatig vragen worden gesteld door het parlement over de werking.

1.2. SAMENVATTING

Sinds de vorige evaluatie door het Platform Kinderen op de Vlucht in 2009, vonden er ingrijpende veranderingen plaats in het project van de open woonunits. Zo werden de units opengesteld voor asielzoekende gezinnen die aan de grens aankomen. Dit legt zware lasten op de begeleiding door de terugkeercoaches en op het project in zijn geheel, dat oorspronkelijk een heel andere doelstelling had. Ondanks deze gewijzigde omstandigheden en de overbelasting van de terugkeercoaches, zijn zij op het terrein goed werk blijven leveren.

Zogenaamde ‘grensgezinnen’ vergen een andere soort begeleiding die beter in de reguliere opvang van Fedasil wordt verzorgd, als de gezinnen op het grondgebied zouden worden toegelaten. Een samenwerkingsakkoord tussen Fedasil en DVZ kan dan nog bepalen wanneer en hoe deze gezinnen alsnog in een terugkeerwoning terecht komen. Na een definitieve negatieve beslissing, is er voor deze gezinnen nu geen enkele ondersteuning voorhanden. IOM ondersteunt deze gezinnen niet, en de coaches hebben hen dus niets te bieden. Dit is een discriminatie tegenover uitgeprocedeerde asielzoekers op het grondgebied. In elk geval moeten gezinnen op het moment van een negatieve beslissing voldoende tijd en bijstand krijgen om een zelfstandige terugkeer te organiseren, waardoor het risico op onderduiken ook kleiner wordt. De mogelijkheid om deze gezinnen toegang te verlenen tot het grondgebied moet worden overwogen, zodat ook voor hen een terugkeerondersteuning van IOM en dus een meer duurzame terugkeer mogelijk wordt. Wanneer een gezin toch doorstroomt naar de reguliere opvang, na het verstrijken van de maximumtermijn van vasthouden, moet een vlotte transfer verzekerd worden, zonder dat zij op straat komen te staan.

De auteurs van deze evaluatienota stellen voor een **goede begeleiding op twee sporen – verblijf en terugkeer – te voorzien voor de gezinnen in de open woonunits, waarbij ook de verblijfsopties tot op het laatste moment worden afgetoetst.** Dit verhoogt het vertrouwen en maakt dat mensen ter beschikking van de overheid blijven, waardoor de kans op een duurzame terugkeer groter wordt. De belangen van het kind, waaronder het behoud van de familiale eenheid, moeten steeds voorop staan, vanaf de aankomst tot hun vertrek. Het scheiden van familieleden gaat in tegen het principe van de terugkeerwoningen, namelijk het samen zoeken naar een menswaardig toekomstperspectief. In dit opzicht mag de aanhouding en overplaatsing van een gezin enkel plaatsvinden wanneer het gezin voltallig is. Het overplaatsen van een gezinslid naar een gesloten centrum omwille van zijn moeilijke gedrag moet vermeden worden.

Wat de 'Dublin-gezinnen' betreft, benadrukt deze nota de nood om ook tijdens een terugkeerprocedure steeds verblijfsopties op tafel te kunnen leggen. Daarom dringen wij er sterk op aan om de **toepassing van de soevereiniteitsclausule te verruimen**, en in geen geval gezinnen te verwijderen wanneer geen antwoord werd ontvangen uit het 'Dublin-land'. In dit laatste geval dient de soevereiniteitsclausule te worden toegepast, in overleg met betrokkene. Hierop aansluitend benadrukt deze nota ook dat men in geen geval personen mag verwijderen naar landen waar zijn een risico lopen op (indirecte) *refoulement*. In navolging van het arrest ***M.S.S. tegen België***, dient de **DVZ de situatie van verwijderde gezinnen op te volgen**. De coaches zouden in contact met de gezinnen kunnen blijven, ook als zij in geen enkel Europees land toegang kregen tot een (kwaliteitsvolle) asielprocedure. Deze informatie kan vervolgens in toekomstige dossiers gebruikt worden. Tenslotte moeten de coaches het gezin informatie verstrekken over de situatie in de verantwoordelijke lidstaat en kan contact worden opgenomen met organisaties ter plaatse.

Vervolgens is het essentieel om steeds de vraag te stellen of de beslissing van vasthouding wel noodzakelijk is, en **thuisbegeleiding of ambulante begeleiding te overwegen**. Bij de **aankomst en transfer naar de woonunits moet zo volledig mogelijke informatie verleend worden, in een taal die het gezin begrijpt of via een tolk. Kwetsbare personen moeten geïdentificeerd en goed begeleid worden**. Wat juridische bijstand en begeleiding betreft, erkent deze nota een aantal goede praktijken. De aanduiding van een advocaat en aanvullende informatieverstrekking door de coaches verlopen goed. Er is wel een **grote nood aan informatie en sensibiliseren van advocaten over de woonunits en hun juridisch kader**. Coaches zouden tekenen van gebrekkige juridische bijstand moeten kunnen signaleren aan de bevoegde instanties en juridische vorming moeten kunnen genieten.

De **samenwerking tussen coaches en externe Diensten is erg belangrijk**. Zo moeten de kinderen in een school worden ingeschreven. Wanneer dit niet mogelijk is moet alternatieve vrijetijdsbesteding worden aangeboden. Kind en Gezin (Office de la Naissance et de l'Enfance) en het BCHV moeten toegang krijgen tot de woonunits en zich vertrouwelijk kunnen onderhouden met de gezinnen. Ook voor de NGO-bezoekers is de vertrouwelijkheid en de frequentie van de bezoeken essentieel. Wij dringen er sterk op aan dat **bepaalde NGO's structurele toegang krijgen tot de woonunits**.

Wat de implementatie, omkadering en evaluatie van het project betreft, constateert de nota een **gebrek aan personeel, ondersteuning en vorming van het huidige personeel. Een systematische begeleiding van de coaches is nodig, en zij moeten ook kunnen beschikken over psychologische begeleiding en basisvormingen**. De aanwerving van bijkomende terugkeercoaches en ondersteunend personeel op korte termijn is aangewezen. Het hele FITT-programma kan best naar het eigen budget van DVZ worden overgeheveld. Ten slotte dringt deze nota aan op een **grondige evaluatie van de eerste drie jaar van de projectwerking, door de DVZ zelf**. Ook een externe evaluatie is zinvol. Alle stakeholders moeten bij die evaluatie worden betrokken (NGO's, advocaten, coaches, DVZ, Fedasil, BCHV, UNHCR, IOM en alle actoren waarmee de coaches nu al samenwerken).

1.3. CIJFERGEGEVENS

1.3.1. BEZOCHTE GEZINNEN

Deze nota is het resultaat van de observaties die het Platform Kinderen op de Vlucht heeft kunnen doen, dankzij de bezoeken die Jesuit Refugee Service Belgium de afgelopen 2 jaar heeft afgelegd aan de woonunits in Zulte, Tubeke en Sint-Gillis-Waas. Tussen mei 2010 en juni 2011 heeft Stefanie Duysens, geaccrediteerd bezoeker van JRS-Belgium, elke twee weken de open woonunits van Dienst Vreemdelingenzaken bezocht in Zulte, Sint-Gillis-Waas en Tubeke. We legden 18 bezoeken af en ontmoetten 28 gezinnen. De meerderheid van de gezinnen werd tegengehouden bij aankomst in Zaventem en diende een asielaanvraag in aan de grens. Een korte samenvatting van de ontmoete gezinnen:

Asielzoekende gezinnen aan de grens: 20 gezinnen waarvan een gezin met een Dublin II transfer (Frankrijk).

- 4 van de 5 gezinnen waarvan de asielprocedure negatief afgesloten werd zijn teruggestuurd (Irak, Libanon, Turkije, Afghanistan). 1 gezin heeft de woonunit verlaten een dag voor de negatieve beslissing van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (Sri-Lanka).
- 7 gezinnen werden erkend als vluchtelingen of kregen subsidiaire bescherming (2 Irak, 4 Afghanistan, 1 Liberia), 2 gezinnen waarvan de asielprocedure nog liep werden vrijgelaten omdat het termijn voor vasthouding verlopen was (1 Palestijns gezin uit Libanon, 1 gezin uit Irak).
- Het gezin uit Guinee dat onder het Dublin II reglement viel werd naar Frankrijk gestuurd.

Gezinnen met een bevel om het grondgebied te verlaten: 8 gezinnen waarvan 6 Dublin II gevallen (3 Polen, 1 Hongarije, 1 Italië, 1 Frankrijk).

- De 2 gezinnen waarvan de verblijfsprocedure werd afgewezen waren afkomstig uit Brazilië en INGOesjetië. Het Braziliaans gezin is vrijwillig teruggekeerd naar Brazilië. Het gezin uit INGOesjetië is uiteindelijk, vrijwillig met IOM steun teruggekeerd naar INGOesjetië.
- Wat de Dublin II transfers betreft: 1 Tsjetsjeens gezin heeft zijn transfer naar Polen aanvaard (met de intentie om van daaruit terug te keren naar het land van herkomst) en het Armeens gezin die eerst de transfer had geweigerd is vrijgelaten om medische redenen. De andere gezinnen (1 Armeens gezin, 1 Georgisch gezin en 2 Tsjetsjeense gezinnen) hebben een vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst aanvaard met de hulp van IOM. Een enkel gezin is ondergedoken nadat hen de datum van de vlucht was medegedeeld. De andere gezinnen zijn effectief vertrokken.

1.3.2. ALGEMENE CIJFERGEGEVENS OKTOBER 2008 TOT OKTOBER 2012¹

Vanaf **oktober 2008 tot oktober 2012** verbleven **385 families**, waaronder **694 minderjarigen**, in de woonunits. **374 families** verlieten de woonunits:

- 174 families keerden terug (**46,5%**). Hiervan kozen 35 families voor een vrijwillige terugkeer (al dan niet met begeleiding van IOM).
- 94 families zijn ontsnapt (**25%**). De meeste ontsnappingen gebeuren in Dublin-dossiers (verwijdering naar andere Europese lidstaat), de minste bij asielzoekers aan de grens. Bijna de helft van alle ontsnappingen gebeurden in de eerste vijf dagen na de aankomst in de woonunit. Nog eens een grote groep ontsnapping gebeurt in de dagen net voor de geplande terugkeer.
- 106 families werden om diverse redenen door de Dienst Vreemdelingenzaken vrijgesteld (**28,5%**). Hiervan werden 49 families vrijgesteld omwille van een erkenning als vluchteling of de toekenning van de subsidiaire bescherming.

Uit deze percentages maken we op dat nog steeds **75%** van alle gezinnen niet onderduikt en dus in contact blijft met de coach in de woonunit. De gemiddelde verblijfsduur bedraagt 23,3 dagen. De verdeling volgens locatie is:

- Tubeke : 144 families
- Zulte : 126 families
- Sint-Gillis-Waas : 96 families
- Tielt : 19 families

Irak, Afghanistan, Rusland, Servië en Kosovo staan in de top 5 van de herkomstlanden. 70% van de gezinnen uit Irak en Afghanistan zijn asielzoekers aan de grens.

In 2011 waren **60%** van de gezinnen asielzoeker aan de grens of andere grensdossiers (82 gezinnen, waarvan er 13 ontsnapten), **26%** van de gezinnen waren gezinnen zonder wettig verblijf op het grondgebied (36 gezinnen, waarvan er 13 ontsnapten) en **14%** doorliep een Dublin-procedure, dat is een verwijdering naar andere Europese lidstaat (19 gezinnen, waarvan er 9 ontsnapten).

Gemeten over de laatste vier jaar waren **48,5%** van de gezinnen asielzoeker aan de grens of andere grensdossiers, **30,5%** van de gezinnen waren gezinnen zonder wettig verblijf op het grondgebied en **11%** doorliep een Dublin-procedure.

Alleenstaande moeders met kind(eren) maakten in 2011 **43%** uit van het totaal aantal gezinnen, in 2012 **56%**.

¹ Persconferentie Maggie De Block 11 mei 2012, <http://www.maggiedeblock.be/2012/05/10/10-05-2012-woonunits-zulte/> ; Activiteitenverslag Dienst Vreemdelingenzaken 2011, <https://dofi.ibz.be/sites/DVZoe/NL/Documents/2011NL.pdf>; E-mail Dienst Vreemdelingenzaken, 17 september 2012)

AANBEVELING 1

Wij vragen de DVZ om maandelijks gedetailleerde statistieken vrij te geven. De statistieken zouden de volgende informatie moeten aangeven: nationaliteit, land van herkomst of land van verblijf (indien het een ander land is dan het land van de nationaliteit van het gezin), administratieve situatie, aantal kinderen, leeftijdsgroep van de kinderen, aantal eenoudergezinnen (man/vrouw), duur van de vasthouding, land van bestemming, uitkomst (per nationaliteit), wettelijke basis voor de opsluiting, etc.

2. ALGEMENE BELEIDSKWESTIES

Een gezin aan de woonutmits van Zulte - foto: Brecht Goris

2.1. TWEESPORENBEGELEIDING: VERBLIJF EN TERUGKEER

Tijdens een goede begeleiding op twee sporen – verblijf en terugkeer – wordt terugkeer van in het begin van de procedure bespreekbaar gemaakt², maar blijven coaches ook tot op het laatste moment in een terugkeerprocedure de verblijfsopties aftoetsen. Een dergelijke begeleiding verhoogt het vertrouwen en maakt dat mensen ter beschikking van de overheid blijven. Enkel op die manier kan betekenisvol en in vertrouwen gewerkt worden aan een zo duurzaam mogelijke terugkeer.

AANBEVELING 2

De terugkeercoaches moeten nog meer gaan werken aan verblijfsopties. De rol en het takenpakket van de terugkeercoaches moeten dan ook minder dubbelzinnig dan vandaag zulke ‘echte’ coaching inhouden. Daaronder verstaan wij een integrale begeleiding die simultaan op twee sporen verloopt – verblijf en terugkeer – en die een gezin in staat stelt om te gaan met alle mogelijke uitkomsten van de procedure. Nu de woonunits ook het publiek van de asielzoekende gezinnen inhouden moet de begeleiding ook gericht zijn op de bescherming van potentiële vluchtelingen.

2.2. HET HOOGSTE BELANG VAN HET KIND EN HET RESPECT VAN DE FAMILIALE EENHEID

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind geeft in artikel 3 §1 aan dat: “Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging”.

Het behoud van de familiale eenheid van gezinnen die in de terugkeerwoningen verblijven, moet op elk moment, vanaf de aankomst tot hun vertrek, gerespecteerd en beschermd worden. Het is belangrijk om altijd te handelen in het belang van het kind. Het scheiden van familieleden gaat ook in tegen het principe van de terugkeerwoningen, namelijk het samen zoeken naar een menswaardig toekomstperspectief zodat gedwongen terugkeer zoveel mogelijk vermeden kan worden.

De bezoeken in de woonunits hebben aangetoond dat de familiale eenheid niet altijd wordt gerespecteerd. Ook al kan dit principe in specifieke uitzonderingen niet worden toegepast³, het is van fundamenteel belang dat DVZ het principe van het hoogste belang van het kind respecteert. Dit lijkt niet het geval te zijn geweest in de gevallen waar de moeder of vader werd vastgehouden in een gesloten centrum.

² Een 2-sporen begeleiding houdt in dat men vanaf het begin, beide sporen behandelt, op een aangepaste manier. Project van Vluchtelingenwerk: “Terugkeer komt van in het begin ter sprake, op een impliciete manier: door de persoon te bevragen over zijn toekomstperspectieven en verwachtingen. Tijdens zo’n gesprek wordt er eigenlijk niet concreet over terugkeer gesproken maar de thematiek is impliciet aanwezig. Samen wordt er gezocht naar een haalbaar realistisch toekomstplan.”

³ Als een gezinslid een gevaar vormt voor de andere gezinsleden

Het niet respecteren van de familiale eenheid creëert veel stress bij de gezinnen en leidt tot een breuk van de vertrouwensrelatie met de coach, zeker als die de beslissing heeft genomen een van de ouders in een gesloten centrum te plaatsen.

De ouder die achter blijft met de kinderen in de woonunit zal vaak het gevoel hebben om gegijzeld te worden. De achterblijvende ouder zal zich voornamelijk bezighouden met het lot van de ouder in het gesloten centrum in plaats van een vrijwillige terugkeer voor te bereiden. Het kan ook een angst creëren bij het gezinlid dat zij ook in een gesloten centrum zullen worden geplaatst, hetgeen een onderduiking als gevolg kan hebben.

Voor de coach wordt omgaan met de leden van een gescheiden gezin heel moeilijk en complex. De vertrouwensbreuk tussen het gezin en coach weerhoudt het bestaan van een constructieve dialoog.

De voorstellen van de coaches om het gezinlid te gaan bezoeken in het gesloten centrum of een psycholoog van DVZ te ontmoeten, zijn geen aanvaardbaar alternatief voor het scheiden van het gezin.

De definitie van het gezin dat wordt gehanteerd voor de begeleiding in de woonunits moet niet restrictief worden geïnterpreteerd. Meerderjarige kinderen of eventuele broers en zussen die bij het gezin leefden moeten ook worden beschouwd als deel van het gezin. Een dergelijke aanpak zal het vertrouwen tussen de coach en het gezin verhogen. Dat is noodzakelijk voor een succesvolle begeleiding in de woonunits.

CASE 1

In dit gezin wordt de 18 jarige zus van de vader, die voor de arrestatie op het grondgebied bij het gezin leefde, overgeplaatst naar een gesloten centrum. Dit wordt zeer slecht beleefd door de vader die met psychiatrische problemen kampt.

Het gebruiken van detentie voor personen met geestelijke gezondheidsproblemen biedt geen oplossing voor deze personen en zal vaak de geestelijke problemen versterken.

CASE 2

Een koppel uit Iran wordt met hun 17 jarige dochter geplaatst in de woonunits na hun aankomst op Zaventem. Na een week worden ze gescheiden omdat de moeder 'hysterisch gedrag vertoont'. De vader en de dochter besluiten daarop de woonunits te verlaten.

CASE 3

Een moeder uit Ingoesjetië wordt met vier kinderen van 4 tot 11 jaar in de woonunits geplaatst, de dag na de arrestatie van de vader (voor winkeldiefstal). De vader wordt een maand later teruggestuurd naar Rusland, zonder zijn gezin. De overblijvende gezinsleden verblijven op dat moment nog in de woonunits.

CASE 4

Een Iraans gezin, asielzoekers aan de grens, is een jaar eerder ondergedoken uit de terugkeerwoningen omdat ze vrezen vervolgd te worden in Iran indien ze terugkeren. De vader wordt gearresteerd, opgesloten in Merksplas en alleen teruggestuurd naar Iran. Zijn vrouw blijft opgenomen in het ziekenhuis voor een zware depressie en hun drie-jarig zoontje verblijft bij vrienden. De vader wordt eerst gedwongen verwijderd naar Iran zonder paspoort en "laissez-passer" (reisdocument), waarop de Iraanse autoriteiten de vader terugsturen naar België. Na een nacht in de transitzone wordt hij weer teruggestuurd naar Iran. De vader wordt teruggestuurd onder de Chicago conventie (terugdrijving aan de grens), ook al hebben ze een jaar op het grondgebied geleefd.

AANBEVELING 3

Aanhouding, overplaatsing van een gezin naar de terugkeerwoningen en hun terugkeer mogen enkel plaatsvinden wanneer het gezin voltallig is. Wanneer één van de ouders in een gesloten centrum wordt vastgehouden, moet deze persoon, rekening houdend met het belang van de minderjarige kinderen, zo snel mogelijk herenigd worden met de gezinsleden in de terugkeerwoning. Wij moedigen de Dienst Vreemdelingenzaken aan om de familiale eenheid ruim te interpreteren (bijvoorbeeld wanneer er sprake is van meerderjarige kinderen of grootouders). Het overplaatsen van een gezinslid van een terugkeerwoning naar een gesloten centrum omwille van zijn moeilijke gedrag moet vermeden worden. Er moet gezocht worden naar nieuwe pistes die een aangepast antwoord kunnen bieden op de noden van deze vaak complexe gezinssituaties.

AANBEVELING 4

Opsluiting van een deel van het gezin is geen adequaat antwoord op moeilijk handelbare gevallen. Beter is een netwerk met gespecialiseerde Diensten uit te bouwen en conventies af te sluiten met dergelijke Diensten. Zo komt er een groter arsenaal van mogelijke antwoorden op crisissituaties.

AANBEVELING 5

Ook coaches moeten beroep kunnen doen op een psycholoog indien zij zelf ondersteuning nodig hebben.

2.3. SOEVEREINITEITSCLAUSULE DUBLIN-PROCEDURE

In de woonunits komen heel wat Tsjetsjeense asielzoekers terecht. De meesten onder hen passeerden langs Polen en komen daardoor automatisch in de Dublin-procedure terecht.

De behandeling van Tsjetsjeense asielzoekers in Polen is ondermaats. Tsjetsjeense asielzoekers krijgen er te maken met zeer moeilijke situaties. Een rapport voor het Europees Parlement beschrijft de opvangomstandigheden in Polen als volgt: *'Isolementscellen, scheiding van mannen en vrouwen, scheiding van families, beperkte mogelijkheden om buiten te komen, heel beperkte creatieve of collectieve activiteiten, gebrek aan hygiëne, geen speelplekken of spelletjes voor kinderen'*⁴. In 2009 werden amper 2,2% Tsjetsjeense asielzoekers erkend als vluchteling in Polen. 1% kreeg het "getolereerd" statuut.⁵ Dat statuut kunnen ze krijgen als ze kunnen aantonen dat ze bij een terugkeer in levensgevaar zouden verkeren. Het geeft recht op een verblijfskaart van 1 jaar, die gedurende tien jaar moet worden hernieuwd voordat er recht is op een permanent verblijf.⁶ Het geeft geen toegang tot de arbeidsmarkt of integratieprogramma's en beperkt het recht op sociale hulp.⁷ In deze onmogelijke leefomstandigheden kiezen vele Tsjetsjeense asielzoekers in Polen om door te reizen naar West-Europa, op zoek naar veiligheid en integratieperspectieven.

DVZ past de soevereiniteitsclausule in de Dublin-verordening⁸ zelden toe voor Tsjetsjeense asielzoekers die via Polen in België belandden. In Polen zijn de opvang, sociale ondersteuning en asielprocedure nochtans niet gegarandeerd.

IMPACT VAN HET M.S.S ARREST

Het M.S.S. arrest van het EHRM (M.S.S. tegen België en Griekenland, no. 3069/09, 21 januari 2011) heeft het intra-communautair vertrouwen waarop Dublin II deels stoelde op de helling gezet. Op zijn minst is het duidelijk dat lidstaten hun uitwijzingspraktijk en het beroep op de soevereiniteitsclausule moeten aanpassen. In M.S.S. heeft het Hof geoordeeld dat bij de overdracht van een Afghaanse asielzoeker door België naar Griekenland in het kader van de Dublin verordening (Verordening EG 343/2003) België bij toepassing van die verordening moet nagaan, in het licht van talrijke geloofwaardige internationale rapporten, of er voldoende garanties zijn tegen direct of indirect refoulement. Gezien die rapporten werd België verondersteld op de hoogte te zijn van de situatie in Griekenland. In een dergelijke situatie, namelijk in het geval van een algemeen zorgwekkende situatie in een land, kan niet verwacht worden dat de verzoeker de gehele bewijslast draagt m.b.t. een mogelijke behandeling in strijd met artikel 3 EVRM.

⁴Kreisl-Dorfler, Wolfgang, "Entwurf eines Berichts der Ausschüssen für bürgerliche Freiheiten, Justiz und Inneres über den Besuch in Polen", European Parlement, 2009

http://www.Europarl.Europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/732/732439/732439de.pdf

⁵Poolse Dienst Vreemdelingenzaken: <http://www.udsc.gov.pl/index.php?documentName=main>

⁶BCHV, An Maes, Polish asylum procedure and refugee status determination, Juni 2011 http://www.cbar-BCHV.be/JuridischeInformatie/Dublin/Polen/Polish_asylum_procedure_and_refugee_status_determination_Report_Mission_Poland.pdf

⁷Société pour les peuples menacés, « Rapport sur la situation des demandeurs d'asile Tchétchènes en Pologne », 20 mai 2011. <http://www.cot81.com/spip.php?article301>

⁸ De Europese Dublin-verordening bepaalt welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van de asielaanvraag. In veel gevallen is dat de lidstaat waar de asielzoeker het eerst de Europese Unie binnenkwam. Voor de meeste Tsjetsjenen is dat Polen. Als asielzoekers verder reizen naar een tweede lidstaat, moet die hen terugsturen naar de eerste lidstaat. De soevereiniteitsclausule (artikel 3(2) van Verordening EG 343/2003) voorziet echter dat de tweede lidstaat steeds kan beslissen de asielaanvraag zelf te behandelen.

Naast Griekenland en Polen zijn vooral de situaties in ‘Dublin landen’ als Italië, Malta, Hongarije en Bulgarije zorgwekkend. Maar hier zal geval per geval over geoordeeld moeten worden.

Hoewel de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen enkele positieve beslissingen in deze materie nam over Bulgarije⁹, Italië¹⁰, Hongarije¹¹ en Malta¹² betrof dit gevalsspecifieke redenen (bijvoorbeeld wegens een situatie voor één bepaalde groep in een land of wegens niet in acht genomen vormvereisten). Toch werd ook naar de algemene situatie verwezen. Even goed, en zelfs frequenter, oordeelt de Raad dat er geen reëel risico is met betrekking tot die landen. Uitwijzingen naar Polen worden bijvoorbeeld zelden tot nooit geschorst, specifieke situaties buiten beschouwing gelaten.

Ook de Opinie van Advocaat Generaal Trstenjak is hier van belang. In *N.S. v Secretary of State for the Home Department (Case C-411/10)* stelde hij dat een lidstaat in overweging moet nemen of de asielzoeker zou blootgesteld worden aan een reëel risico op een schending van diens fundamentele rechten zoals vastgelegd in het Europees Handvest voor Grondrechten, de Opvang Richtlijn, Kwalificatie Richtlijn en de Procedure Richtlijn. Lidstaten zijn immers verplicht om de Dublin Verordening in overeenstemming met fundamentele rechten te implementeren, en de mogelijkheid die de soevereiniteitsclausule voorziet moet dan ook als dusdanig in overeenstemming met Europese verplichtingen zijn. De soevereiniteitsclausule lijkt dus geen onvoorwaardelijk discretionaire beslissingsbevoegdheid in te houden.

AANBEVELING 6

Gezien de nood om ook tijdens een terugkeerprocedure steeds verblijfsopties op tafel te kunnen leggen, dringen wij er sterk op aan dat de DVZ de toepassing van de soevereiniteitsclausule in de Dublin-verordening verruimt. Indien de terugkeercoach van mening is dat de toepassing van de soevereiniteitsclausule in een bepaald geval verantwoord zou kunnen zijn, zou die terugkeercoach daarover aan de DVZ een verslag kunnen overmaken.¹³

⁹ RvV 62 182, 26 mei 2011

¹⁰ RvV 57 595, 8 maart 2011

¹¹ RvV 65 884, 30 augustus 2011

¹² RvV 61 682, 16 mei 2011

¹³ Aanbeveling 23, rapport 2009

2.4. OVER DE UITVOERING VAN HET SAMENWERKINGSAKKOORD VAN 17 SEPTEMBER 2010

Het samenwerkingsakkoord van 17 september 2010 tussen Fedasil en DVZ voorziet een traject voor de gezinnen zonder wettig verblijf in de opvangstructuren. Zij kunnen genieten van een begeleiding op twee sporen: een regularisatie van hun verblijfsstatus en een eventuele terugkeer. Indien het verblijf niet kan geregulariseerd worden en de gezinnen binnen een bepaalde termijn niet vrijwillig terugkeren, kunnen zij volgens het akkoord worden overgebracht naar de woonunits van DVZ.

Dit samenwerkingsakkoord heeft een impact op de werking van de woonunits, doordat deze nieuwe kwetsbare doelgroep in de woonunits kan terecht komen. Een deel van het werk aan hun terugkeerbegeleiding zal bij de coaches en de woonunits terecht komen, terwijl het personeel daar nu al overbelast is.

AANBEVELING 7

Meer personeel en gespecialiseerde vormingen, zowel bij Fedasil als bij DVZ, lijken noodzakelijk. Om met deze gezinnen in gesprek te gaan over hun verblijfssituatie en een eventuele terugkeer zijn gespecialiseerde methodieken nodig die hen activeren om hun leven weer in handen te nemen.

2.5. THUISBEGELEIDING

Door een gezin over te plaatsen van hun verblijfplaats naar een terugkeerwoning, wordt het gezin abrupt gescheiden van hun vertrouwde omgeving. De kinderen worden van de ene dag op de andere, onaangekondigd, gescheiden van hun klasgenootjes, de ouders van hun sociale netwerk. De impact van deze scheiding en van de beslissing van vasthouding, weliswaar met gecontroleerde vrijheid, mag niet onderschat worden.

AANBEVELING 8

Het is essentieel om, vooraleer een gezin naar een terugkeerwoning te brengen, zich de vraag te stellen of deze beslissing van vasthouding wel noodzakelijk is om het gezin te begeleiden naar een toekomstperspectief in België of elders. Er zouden pistes uitgewerkt moeten worden om intensieve begeleiding mogelijk te maken vanuit de woonplaats van het gezin zodat het gezin vanuit een vertrouwde omgeving geholpen wordt keuzes te maken over hun toekomst.

Gezinnen die akkoord gaan om overgeplaatst te worden naar het land dat verantwoordelijk is voor hun asielaanvraag moeten niet naar een terugkeerwoning worden gebracht. Hetzelfde geldt voor gezinnen waarvan blijkt dat ze een verblijfsstatuut kunnen bekomen in België of die akkoord gaan om vrijwillig terug te keren naar hun land van herkomst.

Wanneer een beslissing tot overplaatsing naar een terugkeerwoning genomen wordt, moet dit op een zo humaan mogelijke manier gebeuren. Het gezin moet begrijpen waarom deze beslissing genomen werd, welke beroepsmogelijkheden er zijn, en wat er concreet zal gebeuren. Het is belangrijk om het gezin de tijd te geven om zich voor te bereiden op de overplaatsing.

2.6. INDIRECTE REFOULEMENT

Indirecte refoulement is de situatie waarin een uitzetting van een asielzoeker naar een ander land ertoe kan leiden dat dat andere land op zijn beurt de vreemdeling onvrijwillig zal overdragen aan de autoriteiten van een land waar deze niet veilig zou zijn. Een indirecte refoulement kan leiden tot de schending van het artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens: "Niemand mag worden onderworpen aan folteringen of aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen". Dit verbod geldt in directe en indirecte situaties. DVZ mag dus geen personen sturen naar landen waar er een risico is op (indirecte) refoulement.

CASE 5

Een Afghaans gezin ontvangt een negatief antwoord op hun asielaanvraag omdat de nationaliteit van de moeder in vraag wordt gesteld. Het BCHV zorgt voor een andere advocaat. Het gezin wordt via Moskou en Dubai teruggestuurd naar Afghanistan. Hun repatriëring verloopt chaotisch. De vader moet worden gescheiden van vrouw en dochter omwille van fysiek geweld en wordt overgebracht naar het gesloten centrum 127 bis. Moeder en kind brengen een nacht door in het inad-centrum in de luchthaven. De volgende dag wordt het gezin gezamenlijk gerepatriëerd. Het gezin belt Jesuit Refugee Service Belgium enkele dagen later om te melden dat ze in Afghanistan zijn. Ze zeggen dat ze op de dag van hun aanhouding een document hadden gekregen van hun ambassade dat aantoonde dat ze afkomstig waren van Afghanistan. Hun asielaanvraag werd nochtans afgewezen omdat de nationaliteit van de moeder in vraag wordt gesteld. Uiteindelijk wordt het gezin teruggebracht naar België, na acties die worden ondernomen door de advocaat.

3. OBSERVATIES

Een gezin in de woonunits van Zulte - foto: Brecht Goris

3.1. BEGELEIDING ASIELZOEKERS AAN DE GRENS

3.1.1. ALGEMEEN

Sinds oktober 2009 is er een nieuwe doelgroep in de open woonunits bijgekomen: de gezinnen zonder toelatingsdocumenten die worden aangehouden aan de grens, voor het overgrote deel asielzoekers. Deze nieuwe groep overheerst de andere doelgroepen. Deze gezinnen hebben een specifieke begeleiding nodig die in eerste instantie is gericht op de asielprocedure en niet direct op een eventuele terugkeer.

AANBEVELING 9

Gezinnen die aan de grens toekomen en daar asiel aanvragen, stromen door naar het opvangnetwerk van Fedasil. Dit is vergelijkbaar met de procedure van niet-begeleide minderjarigen die aan de grens toekomen. Ook zij worden niet vastgehouden in een structuur van DVZ, maar opgevangen in een observatie- en oriëntatiecentrum van Fedasil. Hetzelfde moet gebeuren voor grensgezinnen. In geval van een negatieve asielbeslissing bepaalt een samenwerkingsakkoord tussen Fedasil en DVZ wanneer en hoe deze gezinnen alsnog in een terugkeerwoning terecht komen. De mogelijkheid moet bestaan om deze gezinnen toegang te verlenen tot het grondgebied, zodat ook voor hen een terugkeerondersteuning van IOM en dus een meer duurzame terugkeer mogelijk wordt.

3.1.2. AANKOMST EN TRANSFER NAAR DE WOONUNITS

Sommige families melden dat ze bij aankomst in Zaventem niet goed werden geïnformeerd over waar ze naartoe werden gebracht. In sommige gevallen was er ook geen tolk. Dit kan leiden tot paniek en onderduiken kort na aankomst in de woonunit.

CASE 6

Op vrijdag vraagt een Turks gezin asiel aan in de luchthaven van Zaventem. Op maandag worden ze naar een woonunit gebracht. De vader vertelt dat er communicatieproblemen waren in Zaventem. Het was niet mogelijk om een tolk of een advocaat te krijgen. Hij had begrepen dat ze sowieso teruggestuurd zouden worden naar Turkije en was erg in paniek toen hij met zijn gezin naar de woonunit werd gebracht. Hij vertelt dat hij daar voor het eerst informatie over de asielprocedure en het verblijf in de woonunit kreeg via de coach. Toch had hij niet genoeg vertrouwen en zijn 'kennissen' het gezin komen halen. Na 3 dagen besluiten ze terug te gaan naar de woonunit en de procedure te volgen. Dat wijst erop dat dit gezin eigenlijk nooit de bedoeling had onder te duiken.

CASE 7

Een Irakees gezin vraagt asiel aan de grens. Het gezin brengt een nacht door in het INAD-centrum in de luchthaven van Zaventem. Daar verloopt de communicatie moeilijk omdat er geen tolk aanwezig is. De coach vertelt ons dat dit gezin in het weekend is aangekomen en er dan vaak problemen zijn om een tolk te vinden.

AANBEVELING 10

Het programma van de woonunits wordt afgestemd met de grenspolitie en het personeel van de grensinspectie. Die worden gesensibiliseerd over de werking van de woonunits. In het eerste stadium van ontvangst op de luchthaven wordt al een zo volledig mogelijke informatie verleend in een taal die het gezin begrijpt, indien nodig steeds met de bijstand van een tolk.

3.1.3. IDENTIFICATIE EN BEGELEIDING VAN KWETSBARE PERSONEN

De personen die naar de woonunits worden overgebracht hebben vaak een lang migratieparcours achter de rug. Dit migratieparcours gaat soms gepaard met traumatische ervaringen, ook in het land van herkomst. Bij de transfer naar de woonunits is er dus nood aan screening van eventuele kwetsbaarheden. Dit is fundamenteel voor de begeleiding die de coach zal kunnen bieden aan het gezin.

AANBEVELING 11

Er is nood aan een medisch-psychosociale screening en mapping van de noden van gezinnen in het begin van hun verblijf in de woonunits. Zo kan de begeleiding beter worden afgestemd op specifieke omstandigheden en kunnen meer adequate antwoorden worden geboden indien zich moeilijke situaties voordoen.

3.1.4. BEGELEIDING EN JURIDISCHE BIJSTAND TIJDENS DE ASIELPROCEDURE

Sinds ook de grensgezinnen in de woonunits worden opgevangen, is het doelpubliek stilaan beperkt tot deze gezinnen en is ook de inhoud van de begeleiding veranderd. Vandaag nemen ‘grensgezinnen’ de grote meerderheid van de plaatsen in. Deze gezinnen komen meestal pas voor een eerste keer in België aan, kennen het Belgische systeem niet en vragen daarom een intensievere opvolging. De gezinnen zonder wettig verblijf daarentegen, hebben er al een aantal jaar in België opzitten en hebben minder vragen over de werking van het Belgisch systeem maar vragen wel een intensieve begeleiding tot het voorbereiden van een eventuele terugkeer.

De begeleiding in de loop van een asielprocedure verschilt van een begeleiding tijdens een terugkeerprocedure. Belangrijk tijdens de asielprocedure is dat gezinnen goed voorbereid naar hun asielinterview gaan, dat zij een goede advocaat hebben, dat elke fase en elke beslissing in de asielprocedure hen in detail wordt uitgelegd, dat zij al wat hen overkomt goed begrijpen, en dat zij alle kansen en tijd krijgen om gehoord te worden. Dit is ook van cruciaal belang om later met hen over terugkeer te kunnen spreken.

De aanduiding van een advocaat gebeurt vrij vlot (maximum 1 dag). In Tubeke doet zich wel een probleem voor. De aanduiding van een advocaat gebeurt via de balie van Nijvel. Daar zijn er weinig Nederlandstalige advocaten, en dat terwijl veel dossiers in Tubeke Nederlandstalige dossiers zijn van asielzoekers die aan de grens (Zaventem) toekomen.

Wij stelden ook regelmatig problemen vast met de juridische bijstand van bepaalde advocaten. Bij de Nederlandstalige Balie worden vaak stagiairs aangesteld die niet gespecialiseerd zijn in vreemdelingenrecht. Sommige advocaten hebben geen ervaring met de versnelde procedure die de asielzoekers in de woonunits, net zoals de asielzoekers in een gesloten centrum, doorlopen. Die versnelde procedure heeft gevolgen, zowel voor de snelle interviewdata als voor de beperkte termijn om beroep in te dienen. Uit onderstaande case blijkt dat nog steeds niet alle advocaten volledig geïnformeerd zijn over het juridische kader van de woonunits waar hun cliënten verblijven.

CASE 8

Een Irakees gezin vertelt ons dat de advocaat zei 30 dagen tijd te hebben om beroep in te dienen tegen de negatieve beslissing van het CGVS. We telefoneren de advocaat om uit te leggen dat gezinnen vastgehouden aan de grens daar slechts 15 dagen voor hebben. De advocaat, nochtans vertrouwd met het vreemdelingenrecht, had niet stilgestaan bij het statuut van haar cliënten in de woonunit. Zij diende het beroep tijdig in bij de raad. Het gezin kreeg uiteindelijk het subsidiaire beschermingsstatuut. Wat zou er gebeurd zijn als de advocaat niet tijdig werd ingelicht over de kortere beroepstermijn? Een gezin met authentieke beschermingsnoden was waarschijnlijk terug gestuurd naar Irak.

Bij enkele gezinnen stelden wij vast dat de advocaat niet aanwezig was bij het interview met het Commissariaat-Generaal (CGVS).

CASE 9

Een Irakees gezin vertelt ons dat de advocaat niet aanwezig kan zijn tijdens het interview met het CGVS en dat hij het gezin ook niet op voorhand zal kunnen ontmoeten om het interview voor te bereiden. De coach neemt contact op met de advocaat en dringt erop aan een oplossing te vinden.

CASE 10

De coach vertelt ons dat de advocaat van een gezin zich niet had gemeld bij het CGVS. Daardoor had hij de datum van het asielinterview niet ontvangen. De coach contacteert de advocaat om hem van het interview op de hoogte te brengen, maar de advocaat kan zich enkel nog vrijmaken voor één van de drie interviews.

In enkele dossiers waarbij het Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen (BCHV) werd betrokken, veranderde het gezin van advocaat omwille van het slechte werk van de eerste advocaat.

Een vlekkeloze, vlotte en kwaliteitsvolle asielprocedure is niet enkel in het belang van de gezinnen, maar ook van de Dienst Vreemdelingenzaken, die uiteindelijk ook verantwoordelijk is voor de terugkeer van afgewezen asielzoekers. Als deze gezinnen onderduiken omdat zij zich niet correct behandeld voelen, dan kan België hen niet helpen aan een duurzame oplossing en een toekomstperspectief, maar raakt ook het draagvlak voor de woonunits als alternatief voor opsluiting ondermijnd. Een proactieve houding van de coaches naar de advocaten toe is daarom noodzakelijk.

AANBEVELING 12

De coach licht de advocaat bij een eerste contact in over de versnelde asielprocedure die hun cliënten doorlopen.

GOEDE PRAKTIJK 1

De aanduiding van een advocaat verloopt goed. Ook de informatieverstrekking verloopt vlot. De coach is meestal de eerste persoon die aan de asielzoekers uitleg geeft over de asielprocedure en over de mogelijkheid om een pro-deoadvocaat aan te vragen. Wanneer de taal voor communicatieproblemen zorgt, neemt de coach contact op met een telefonische tolk. De gezinnen die wij ontmoetten, zijn over het algemeen tevreden over de informatie die ze van de coaches ontvingen. Soms, meestal voor meer alledaagse zaken, communiceert de coach via één van de kinderen of via een ander gezin. De coach brengt de gezinnen op de hoogte van de datum van het interview met de DVZ en het commissariaat-generaal (CGVS). Zowel in Tubeke, Zulte als Sint-Gillis-Waas is een speciaal bureau ingericht voor deze interviews.

GOEDE PRAKTIJK 2

We kregen van een coach informatie over een goede praktijk. Als de coach geen reactie krijgt van de advocaat neemt hij contact op met de advocaat. Na het interview van de DVZ stuurt hij onmiddellijk per fax het interview naar de advocaat. Hij stuurt ook een fax naar de advocaat van zodra de datum van het interview met het commissariaat-generaal bevestigd is. Zo is de coach zeker dat de advocaat op de hoogte is.

AANBEVELING 13

De betrokken bureaus voor juridische bijstand (BJB) informeren en sensibiliseren alle advocaten over de woonunits en hun juridisch kader (over de mogelijke procedures in de woonunits, het juridische kader van de woonunits, de geldende termijnen, enz.).

AANBEVELING 14¹⁴

Met de toestemming van het gezin zouden de terugkeercoaches signalen van gebrekkige juridische bijstand moeten signaleren aan de bevoegde instanties (stafhouder van de balie). De coach is ook steeds alert voor de nood aan een verandering van advocaat.

AANBEVELING 15¹⁵

Aangezien het vreemdelingenrecht een constant evoluerende rechtstak is, blijven de terugkeercoaches voldoende juridische vorming krijgen om hun taken op het vlak van juridische bijstand uit te voeren. Zij staan het dichtst bij het gezin en kunnen het snelst ingrijpen.

AANBEVELING 16

Het tekort aan Nederlandstalige advocaten aan de balie van Nijvel wordt als volgt opgevangen: indien het gezin een tolk wenst, beslist DVZ om het dossier op de Franse taalrol in te schrijven.

3.1.5. BEGELEIDING NA NEGATIEVE BESLISSING

Het grootste knelpunt is het gebrek aan ondersteuning eenmaal deze gezinnen een definitieve negatieve asielbeslissing ontvangen.

De Internationale Organisatie voor Migratie ondersteunt deze gezinnen niet omdat zij nooit op het Belgische grondgebied zijn binnen gekomen. Zij hebben hun asielprocedure aan de grens doorlopen en zijn op het moment van de negatieve beslissing nog steeds aan de grens. Onder de Chicago Conventie is de luchtvaartmaatschappij verantwoordelijk voor de terugvlucht naar de plaats waar het gezin het vliegtuig nam. Dat is niet noodzakelijk het land van herkomst, maar kan ook een transitbestemming zijn. De coaches hebben deze gezinnen daarom weinig te bieden en kunnen hen niet bijstaan bij het uitbouwen van een

¹⁴Aanbeveling 15, rapport 2009

¹⁵Aanbeveling 17, rapport 2009

toekomstperspectief. Dit is een discriminatie tegenover uitgeprocedeerde asielzoekers op het grondgebied.

Bovendien is er geen tijd om dat te doen: meestal wordt de dag na een negatieve beslissing in beroep een terugvlucht geboekt. Dat is geen duurzame manier van werken in de open woonunits. Gezinnen die op het moment van een negatieve beslissing geen tijd en bijstand krijgen om een zelfstandige terugkeer te organiseren, zullen onderduiken. De snelle vlucht na een negatieve beslissing kan leiden tot ware paniek bij de gezinnen, waar de kinderen het eerste slachtoffer van zijn.

Gezinnen hebben tijd nodig om een negatieve beslissing te verwerken. Het is ook belangrijk dat de coach en de advocaat de negatieve beslissing met hen overlopen en hen duidelijk uitleggen om welke reden ze geen bescherming krijgen. Daarnaast heeft het gezin ook tijd nodig om zich voor te bereiden op de terugkeer. Dit zowel op mentaal als op organisatorisch vlak, om de nodige regelingen te treffen in het land van bestemming.

CASE 11

Een Libanees gezin krijgt op de dag van de betekening van een bevel om het grondgebied te verlaten (na een negatief antwoord op hun asielaanvraag in beroep), te horen dat er de dag nadien een vlucht is gepland voor hun terugkeer. Het gezin slaat de dag van de repatriëring helemaal in paniek en dreigt ermee de kinderen te doden. De coaches waarschuwen de politie, die de grote middelen inzet. De ouders worden overgebracht naar een gesloten centrum, terwijl de kinderen worden opgevangen bij een opvanggezin. Enkele dagen na deze traumatische gebeurtenissen, wordt het hele gezin op het vliegtuig gezet richting Libanon. Ook al had dit gezin waarschijnlijk al psychologische moeilijkheden, een snelle repatriëring houdt hoe dan ook geen enkele rekening met dit kwetsbare profiel.

Dit alles heeft andere negatieve gevolgen. De coaches maken gebruik van een IOM-budget uit het Europees Terugkeerfonds, maar omdat zo weinig van de gezinnen in terugkeerprocedures zitten, raakt het budget voor terugkeerondersteuning niet opgebruikt. Het zou kunnen dat de DVZ dit budget daarom kan verliezen. Als de grensgezinnen ook gebruik kunnen maken van het IOM budget dan heeft DVZ argumenten om een belangrijk budget aan te vragen.

De vraag stelt zich of deze grensgezinnen wel in eenzelfde programma moeten terecht komen en of zij wel binnen de open woonunits passen. Die werden immers in het leven geroepen met een bepaalde filosofie, namelijk specialiseren in terugkeerbegeleiding, of zoals wij het zien: in begeleiding naar een toekomstperspectief.

De coaches staan zelf ook verder af van de oorspronkelijke filosofie van het project: het bieden van een intensieve terugkeerbegeleiding, of tweesporen begeleiding naar een duurzaam toekomstperspectief. Omdat 60% van de gezinnen grensgezinnen zijn, bieden zij minder terugkeerbegeleiding. Dat gaat in tegen de filosofie van de open woonunits die erin bestaat zoveel mogelijk gezinnen te begeleiden naar vrijwillige terugkeer en zo weinig mogelijk gebruik te maken van gedwongen terugkeer.

ZIE AANBEVELING 9

AANBEVELING 17

Voor gezinnen die geen bescherming kregen in België zou DVZ een opvolging moeten voorstellen bij terugkeer. Indien het gezin dat wenst, volgt de coach telefonisch op tot minimum 1 maand na de terugkeer. ¹⁶

3.1.6. BEGELEIDING NA BEREIKEN MAXIMUMTERMIJN VASTHOUDING

Het gebeurt ook dat de DVZ gezinnen tijdens hun asielprocedure vrijlaat omdat de maximumtermijn van vasthouding in de woonunit is bereikt. Sommige coaches nemen daarom contact met de Dienst Dispatching om voor een opvangplaats te zorgen in een open centrum. Dit blijkt niet altijd voldoende.

CASE 12

Een Palestijns gezin – een moeder met vier kinderen – wiens asielaanvraag nog lopende is, krijgt een beslissing van vrijlating. De coach is pas de dag voordien op de hoogte en waarschuwt de Dienst dispatching. Deze geeft geen antwoord. De coach raadt het gezin aan om zich te melden bij de Dienst dispatching en klacht neer te leggen bij de arbeidsrechtbank indien ze geen toewijzing krijgen. Het gezin verlaat de terugkeerwoning en meldt zich bij de Dienst dispatching, maar wegens de opvangcrisis blijven de deuren gesloten. Het gezin belt ons op en vraagt om hulp. Ondanks verschillende contacten wordt er geen opvangplaats gevonden. Het gezin zal bij de Dienst dispatching nog meermaals tegen een gesloten deur aanlopen en vindt voorlopige opvang bij een oom.

Vele gezinnen die aan de grens toekomen, komen voor een eerste keer naar België en hebben geen kennissen in België waar ze op terug kunnen vallen. Het is belangrijk dat de overgang van de terugkeerwoning naar het open opvangnetwerk zo goed mogelijk verloopt.

AANBEVELING 18

DVZ sluit een overeenkomst met de Dienst dispatching om te voorkomen dat deze gezinnen, die de maximumtermijn vasthouding hebben bereikt, van de ene dag op de andere op straat belanden. Gezinnen die uit de woonunits worden vrijgelaten terwijl hun asielprocedure nog loopt, krijgen steeds een opvangplaats toegewezen. Een slechte coördinatie kan schadelijke gevolgen hebben voor de kwaliteit van de asielprocedure en een eventuele latere begeleiding rond terugkeer. Indien noodzakelijk, en met het akkoord van het gezin, moet het gezin een paar dagen langer in de woonunit kunnen blijven.

¹⁶ De Europese terugkeerrichtlijn, in artikel 8 (6), gebiedt de lidstaten een doeltreffend systeem van toezicht op de gedwongen terugkeer op te zetten. Dit zou zeker ook door onafhankelijke organisaties (Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, Federale Ombudsman, IOM, NGO's, etc.) moeten gebeuren. Een goed systeem van toezicht houdt ook een zekere opvolging achteraf in.

3.1.7. BEGELEIDING NA POSITIEVE BESLISSING

Na een positieve beslissing mogen de gezinnen niet meer in de woonunits verblijven. Ze worden dus op straat gezet. Dat is de reden waarom Caritas International België deze gezinnen onmiddellijk na het verlaten van de woonunit intensief begeleidt. Gezinnen die het vluchtelingen- of het subsidiaire beschermingsstatuut krijgen, kunnen beroep doen op een samenwerking met de Dienst sociale programma's – cel integratie – van Caritas International België. De coaches van DVZ zetten de gezinnen bij Caritas af. Zij kunnen gezinnen bij het verlaten van de terugkeerwoning onmiddellijk begeleiden en indien nodig opvangen tijdens de transitperiode. Dit is de tijd die nodig is om een woning te vinden en hen in te schrijven in de gemeente waardoor ze nadien een leefloon kunnen ontvangen. Deze samenwerking verloopt volgens de coaches vlot. We moedigen aan deze samenwerking verder te zetten.

GOEDE PRAKTIJK 3

Caritas International België wordt al van bij het begin op de hoogte gebracht van de aankomst van een asielzoekergezin en van de fases in de procedure (bijvoorbeeld de beslissing van het commissariaat-generaal) van het gezin.

3.2. BEGELEIDING ASIELZOEKERS IN DE DUBLIN PROCEDURE

Voor gezinnen in de Dublin-procedure zijn een volledige en begrijpelijke informatie en een goede juridische opvolging van vitaal belang. Het kan heel wat obstakels, vragen en angsten uit de weg werken. Uit onze gesprekken met de gezinnen blijkt bijvoorbeeld dat een aanvaarding van of een medewerking met de Dublin-procedures moeilijker verloopt als de advocaat het beroep (tegen een 26 quater) of de verblijfsaanvraag (9ter) verkeerd indiende.

CASE 13

Een Macedonisch gezin ontvangt een bijlage 26 quater, een bevel om het grondgebied te verlaten in de Dublin-procedure. De DVZ zal het gezin terug naar Zweden sturen. De advocaat dient een aanvraag tot regularisatie om medische redenen in (artikel 9ter vreemdelingenwet) wegens de medische problemen van de vader. Maar de advocaat gebruikt een fout formulier. Daardoor verklaart de DVZ de aanvraag niet-ontvankelijk. Het gezin kan een dergelijke beslissing erg moeilijk aanvaarden. De aanvraag werd nooit ten gronde bekeken. De vlucht naar Zweden was gepland voor de volgende dag. Het gezin is in paniek en wenst ons daarom niet te ontmoeten. Ze proberen nog snel een afspraak te regelen met de advocaat.

CASE 14

Een Tsjetsjeense moeder van 6 kinderen, dat op het grondgebied verkeert, ontvangt een bijlage 26 quater en zal worden terug gestuurd naar Polen. Daar had ze eerder al de asielprocedure doorlopen. Polen geeft zelden tot nooit het vluchtelingenstatuut aan Tsjetsjenen. Het gezin had er zoals vele anderen enkel een 'duldung' statuut, zonder recht op sociale ondersteuning. (volgens de coach was het enkel de vader die een duldung statuut had). Daarom verlieten ze Polen en vroeg ze opnieuw asiel aan in België. De moeder wil niet naar Polen terugkeren omdat ze daar geen hulp krijgt. Wanneer we haar ontmoeten laat ze blijken dat ze weinig keuze heeft en 'kiest' voor een terugkeer naar Grozny met ondersteuning van IOM. (opmerking: uiteindelijk zal het gezin de terugkeerwoning verlaten voor de geplande vlucht)

De coaches leggen aan de gezinnen uit dat ze de keuze hebben tussen vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst of een terugkeer naar de verantwoordelijke Europese lidstaat. Verschillende gezinnen in een Dublin-procedure kiezen de eerste optie: een vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst, met ondersteuning van IOM. Het feit dat gezinnen uit wanhoop kiezen voor een terugkeer naar hun land van herkomst, eerder dan de asielprocedure te doorlopen in een Europese lidstaat of de slechte behandeling daar opnieuw te moeten ondergaan, betekent niet dat ze geen nood aan bescherming hebben. Het betekent dat ze onterecht nergens toegang tot bescherming hebben gevonden en daarom uit noodzaak een andere 'keuze' maken.

CASE 15

Een Armeens gezin ontvangt een bijlage 26 quater en zal worden terug gestuurd naar Hongarije. Maar zij kiezen ervoor terug te keren naar Armenië omdat ze geen enkel vertrouwen stellen in de Hongaarse asielprocedure en opvang. "als België onze asielaanvraag niet wil bekijken, dan keren we liever terug naar Armenië. Van daaruit kunnen we verder reizen naar Moskou, waar ik een vriend ken", vertelden ze ons.

Het is belangrijk de gezinnen tijd te geven om een keuze te maken en zich voor te bereiden op hun vertrek.

CASE 16

Een vrouw uit Guinee vlucht samen met haar dochter naar België met een Frans visum. De moeder weet van de coaches dat zij haar asielprocedure waarschijnlijk in Frankrijk zal moeten doorlopen. De moeder, die erg kwetsbaar is, slaat in paniek over het idee naar een onbekend land te zullen worden gestuurd. In samenwerking met gespecialiseerde organisaties gaat de coach eerst na of er gegronde redenen zijn om een terugkeer aan te vechten. Als blijkt dat het gezin toch teruggestuurd zal worden naar Frankrijk, nemen wij contact op met organisaties in Frankrijk. Zo kan het gezin worden opgevangen bij aankomst. De coaches zorgen nog voor de laatste praktische zaken en geven een begeleidende brief mee aan het gezin. De volgende dagen neemt de moeder contact op vanuit Frankrijk. Ze bedankt ons en de coaches voor de geboden hulp.

CASE 17

Een Armeens gezin ontvangt een bijlage 26 quater en zal worden terug gestuurd naar Italië. Ze komen in een woonunit terecht. De zus van de vader wordt opgesloten in het gesloten centrum van Brugge. De vader heeft zware psychische problemen en is in paniek over de terugkeer naar Italië. De coach zorgt voor een afspraak met een psychologe. Wij zoeken informatie over de opvang in Italië. Het gezin is niet klaar om de geplande vlucht te nemen. De DVZ stuurt enkel de zus terug naar Italië. Het gezin duikt onder uit de woonunit, maar komt later terug. De DVZ plant een nieuwe vlucht. Uiteindelijk wordt de vlucht geannuleerd en het gezin vrijgesteld wegens gezondheidsproblemen van de baby.

Sommige gezinnen in de Dublin-procedure verkozen om de terugkeerwoning te verlaten. Kregen zij voldoende informatie en tijd? Voelden zij zich voldoende gehoord in hun specifieke noden? Waarom wilde het gezin niet terugkeren? De coaches zouden baat hebben bij een evaluatie van de verschillende redenen waarom sommige gezinnen verdwijnen. Zo kunnen ze beter inspelen op toekomstige gezinnen en verdwijningen voorkomen. In sommige gevallen, zoals in het geval hieronder, is de reden van onderduiken niet moeilijk te achterhalen. Dergelijke verdwijningen kunnen in de toekomst makkelijk worden vermeden.

CASE 18

Een Tsjetsjeense moeder van 6 kinderen ontvangt een bijlage 26 quater en zal worden terug gestuurd naar Polen. Zij worden van een opvangcentrum overgebracht naar de woonunit. Eén van de kinderen verblijft ergens anders en blijft achter. Na twee dagen heeft het gezin de terugkeerwoning dan ook verlaten.

AANBEVELING 19

DVZ evalueert waarom bepaalde gezinnen weigeren terug te keren naar de andere eu-lidstaat, hoe hun asielprocedure er werd behandeld en in welke omstandigheden ze er werden opgevangen. Daarvoor blijven de coaches in contact met gezinnen nadat zij in het kader van de Dublin-verordening zijn terug gestuurd. Omdat een aantal van deze gezinnen in geen enkel Europees land toegang kreeg tot een (kwaliteitsvolle) asielprocedure, blijft de coach ook in contact met deze gezinnen indien en nadat zij terugkeerden naar hun land van herkomst. Zo kunnen zij informatie verzamelen die zij in toekomstige dossiers kunnen gebruiken. Hierbij wordt rekening gehouden met het arrest m.s.s., dat de DVZ verplicht om bepaalde informatie te achterhalen over de behandeling in het land waarnaar wordt teruggestuurd.

AANBEVELING 20¹⁷

De coaches bereiden een Dublin overname zo goed mogelijk voor door het gezin informatie te verstrekken over de opvang en de asielprocedure in de verantwoordelijke lidstaat. Ze nemen contact op met organisaties ter plaatse, die het gezin bij aankomst kunnen begeleiden en opvolgen. Daarvoor is het belangrijk dat de coach oor heeft naar de angsten en noden van het gezin. Door het gezin informatie te bieden, kan het op een rustigere manier vertrekken en zal het minder geneigd zijn om uit de terugkeerwoning onder te duiken.

3.3. SAMENWERKING TUSSEN COACHES EN EXTERNE DIENSTEN

3.3.1. SCHOLEN EN VRIJE TIJD

Onderwijs is een recht van het kind. Het zorgt voor structuur in het leven van een kind en vergroot het vertrouwen tussen de coach en het gezin. Wij hebben vastgesteld dat de gezinnen de inschrijving van de kinderen in een school als erg positief ervaren. Het is dus belangrijk om er de tijd voor te nemen.

In Sint-Gillis-Waas waren bijna alle kinderen ingeschreven in scholen. Op deze locatie werden veel jonge kinderen opgevangen en blijkt de samenwerking met de lagere scholen goed te verlopen. Er zijn overeenkomsten gemaakt met 3 lagere scholen in de buurt. Dit is een goede praktijk.

In Tubeke en Zulte werden er minder kinderen ingeschreven. De coaches gaven hier verschillende redenen voor:

- In één geval achtte de coach de ouders aanvankelijk niet in staat om de kinderen naar school te brengen en hen op te volgen. De kinderen van dit gezin werden uiteindelijk toch ingeschreven in een school.
- In sommige gevallen vond de coach dat het gezin gedurende een te korte periode in woonunit zou blijven om in een school ingeschreven te worden (bijvoorbeeld bij gezinnen in de Dublin-procedure). Toch gebeurt het dat de vasthouding in een woonunit ook in die gevallen lang duurt, vooral wanneer het gezin uiteindelijk besluit om met IOM terug te keren.
- Het vraagt veel tijd om een kind in te schrijven in de school en de coaches willen problemen met de scholen vermijden
- De inschrijving is praktisch soms moeilijk haalbaar. Het kan gebeuren dat de scholen rond de locatie volzet zijn of dat er te weinig scholen rond de locatie bestaat. In Zulte bestaat een overeenkomst met de lagere school. Die is ver van de woonunits gelegen. In Tubeke is er een afspraak met de school voor kinderen tot 12 jaar, maar ook daar zijn er voor de middelbare school nog geen overeenkomsten vastgelegd. Een aantal kinderen gaat dus niet naar school en dit heeft vaak verveling tot gevolg.
Opmerking: In Sint-Gillis-Waas werden bijna alle kinderen ingeschreven omdat het overgrote deel kinderen van lagere leeftijd waren. Inschrijving in middelbare scholen ligt voor de drie locaties moeilijker.

¹⁷Sommige coaches passen deze aanbeveling al toe.

AANBEVELING 21

Alle kinderen worden in een school ingeschreven, ook kinderen van gezinnen in een Dublin-procedure. De coaches bespreken dit systematisch met de ouders en nemen samen de beslissing, in het belang van het kind.

AANBEVELING 22

Indien een inschrijving in een school niet mogelijk is, of tijdens schoolvakanties, wordt alternatieve vrije tijdsbesteding aangeboden. Enkele suggesties: speelpleinwerking, investeren in speelmateriaal, boeken, speeltuin, een uitleensysteem voor speelgoed, enzovoort. Ook een televisietoestel en de mogelijkheid dvd's af te spelen, zou interessant zijn voor de kinderen.

AANBEVELING 23

Wanneer nieuwe locaties voor woonunits worden gekozen, houdt DVZ rekening met de locaties van scholen in de buurt.

GOEDE PRAKTIJK 4

Sommige coaches zijn proactief bezig met het schoolgaan van de kinderen en betrekken de ouders in het schoolgaan van hun kinderen. Met sommige scholen bestaan samenwerkingsovereenkomsten.

3.3.2. KIND EN GEZIN / OFFICE DE LA NAISSANCE ET DE L'ENFANCE (ONE)

Kind en Gezin is een agentschap van de Vlaamse overheid. Het heeft als opdracht om actief bij te dragen tot het welzijn van jonge kinderen en hun gezinnen door Dienstverlening in de preventieve gezinsondersteuning, kinderopvang en adoptie. ONE is de verwijzingsinstantie in Franse Gemeenschap voor alle vragen betreffende de kinderjaren, de bescherming van de moeder en het kind, de medisch-sociale begeleiding van de (toekomstige) moeder en het kind, de opvang van het kind buiten zijn gezin en de steun aan ouderschap. Ze zijn dus een interessante samenwerkingspartner voor de coaches. Jammer genoeg werden ze niet toegelaten in de woonunits om deze nochtans kwetsbare familie op te volgen:

CASE 7

Dit gezin uit Ingoesjetië met vier kinderen werd regelmatig opgevolgd door kind en gezin. Het gezin kampte met opvoedkundige problemen. Kind en Gezin deed een aanvraag om het gezin verder op te volgen in de open woonunits, maar kregen geen toegang.

Het is in het belang van de kinderen om Kind en Gezin/ONE toe te laten in de open woonunits. Een goede opvolging van kwetsbare gezinnen kan familiale problemen beperken en omkaderen binnen de woonunits. Een dergelijke ondersteuning is bovendien in het belang van de coaches en DVZ, aangezien het de begeleiding vergemakkelijkt, ook rond terugkeer. Kind en Gezin en ONE hebben toegang tot de gesloten centra, dit zou dus ook mogelijk moeten zijn in de woonunits.

AANBEVELING 24

De coaches ontwikkelen een samenwerking met Kind en Gezin/ONE. De coaches informeren alle gezinnen over de mogelijkheid Kind en Gezin en ONE te ontmoeten.

Inmiddels is de samenwerking verbeterd.

3.3.3. BELGISCH COMITÉ VOOR DE HULP AAN VLUCHTELINGEN (BCHV)

Het BCHV is een koepelorganisatie van verschillende verenigingen die geheel of gedeeltelijk actief zijn op het domein van de hulpverlening aan asielzoekers en erkende vluchtelingen. Daarnaast is het BCHV ook de operationele partner van het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR). Ze hebben specifieke expertise, geven advies en openen, indien nodig, een dossier als er specifieke of complexe vragen gesteld worden.

We hebben tijdens onze bezoeken aan verschillende asielzoekergezinnen vastgesteld dat, op één uitzondering na, geen enkel gezin het BCHV kende. We hebben hen uitleg gegeven over het BCHV en gevraagd of ze een advies wensten of het BCHV hun dossier zou kunnen opvolgen. Meerdere families hebben de hulp van het BCHV gevraagd. Omwille van de aankomst van verschillende Afghaanse gezinnen heeft het BCHV de toestemming gevraagd om de woonunits te bezoeken. Zij hebben die toestemming (nog) niet gekregen.

Tijdens onze bezoeken hebben we ook kunnen constateren dat er weinig direct contact tussen de coaches en het BCHV is. Het BCHV moet nochtans als een volwaardige partner in de begeleiding van asielzoekers worden gezien; om in een goede juridische hulpverlening te garanderen in moeilijke asioldossiers. Nadat ook asielzoekers aan de grens in de woonunits werden ondergebracht, was er lang geen overleg tussen de DVZ en het BCHV. We stelden bovendien vast dat de coaches, naast de hulp van het BCHV, ook de motieven van de asielaanvraag en de kansen tot erkenning van sommige gezinnen in vraag stelden.

In de gesloten centra krijgen de personen bij aankomst een lijst met contactgegevens van organisaties die de gesloten centra bezoeken, waaronder het BCHV. Ook de sociale Dienst neemt soms contact op met het BCHV voor advies. Deze goede praktijk in de gesloten centra zou ook moeten worden toegepast in de open woonunits.

AANBEVELING 25

De coaches verschaffen systematisch informatie aan de gezinnen (asielzoekers) over de mogelijkheid juridische hulp van het BCHV te vragen. Het BCHV moet toegang krijgen tot de open woonunits en de gezinnen moeten de middelen krijgen om het BCHV te bezoeken, door onder andere het verschaffen van treintickets. Het BCHV moet de mogelijkheid krijgen zich vertrouwelijk te onderhouden met de gezinnen.

Inmiddels is de samenwerking verbeterd. De DVZ liet ons weten dat de coaches informatie verschaffen over het BCHV aan de hand van een infoblad waarop de rol van het BCHV wordt uitgelegd.

3.3.4. BEZOEKENDE NGO'S

Tijdens onze bezoeken hebben we twee pijnpunten vastgesteld die het werk van de NGO-bezoeker en een kwalitatieve opvolging van de woonunits in de weg staan: de vertrouwelijkheid van de bezoeken en de frequentie van de bezoeken.

Vertrouwelijkheid van de bezoeken

De vertrouwelijkheid van de gesprekken tussen de NGO-bezoeker en de gezinnen is fundamenteel om een vertrouwen te creëren. Dit zorgt er ook voor dat de bezoeker maximale informatie uit de gesprekken kan halen.

We hadden de eerste maanden in Zulte en Sint-Gillis-Waas meerdere gesprekken met de gezinnen zonder de aanwezigheid van de coach. Hiermee werd de vertrouwelijkheid van het gesprek gerespecteerd. Daarnaast waren wij steeds open in onze communicatie met de coach. We koppelden, in samenspraak met de gezinnen, sommige problemen of vragen terug naar de coach en raadden de gezinnen aan bepaalde zaken te bespreken met de coach. Met deze werkwijze hebben wij op geen enkel moment problemen vastgesteld. Wij hebben ook steeds ervaren dat ook de coaches geen probleem hebben met deze werkwijze.

Daarna interpreteerde de DVZ het Koninklijk Besluit dat de woonunits regelt¹⁸ zo dat NGO-bezoekers de gezinnen enkel nog kunnen bezoeken in aanwezigheid van de coach. Hieraan zijn voor alle betrokken partijen enkel nadelen verbonden:

- Dit schendt de vertrouwelijkheid van de gesprekken tussen NGO-bezoekers en het gezin, en strookt ook niet met deontologie van de NGO-bezoekers. Door de vertrouwelijkheid van het gesprek niet te respecteren kunnen we de efficiëntie van de NGO bezoeken in vraag stellen.
- Dit maakt ook dat de coaches minder informatie hebben.
- Het is een vreemd signaal naar de gezinnen toe, die uit de constante aanwezigheid van de coach zouden kunnen afleiden dat de coach hen niet vertrouwt. Dat kan een wantrouwen van de gezinnen naar de coach toe veroorzaken.
- Ook op praktisch vlak kan men vragen stellen bij de aanwezigheid van de coaches tijdens de gesprekken. De coach zou deze tijd kunnen gebruiken om andere gezinnen te begeleiden.

Inmiddels is er een oplossing uitgewerkt. De DVZ liet ons weten dat de bezoekende NGO's vertrouwelijke gesprekken kunnen hebben met de gezinnen op voorwaarde dat er feedback word gegeven aan de coaches en aan de coördinator.

Frequentie van de bezoeken

Voor een kwalitatieve opvolging van de werking van de woonunits zou het aantal bezoeken aan de woonunits verhoogd moeten worden. De duur tussen de bezoeken bedraagt nu anderhalve maand, met als gevolg dat we bijna alle bezochte gezinnen slechts 1 keer konden ontmoeten. Om de situatie, noden en verwachtingen van een gezin (vluchtverhaal, toekomstperspectief,...) goed te begrijpen en de begeleiding in de woonunits samen met de coaches te evalueren, is het aangeraden om het gezin en de coaches op regelmatigere basis te ontmoeten.

¹⁸Artikel 29 Koninklijk Besluit 14 mei 2009: "Het bezoek van derde personen en organisaties gaat door in aanwezigheid van de ondersteunende ambtenaar." De geest van dit artikel is volgens ons dat er steeds een coach aanwezig moet zijn in de woonunit op het moment van een bezoek, maar niet dat de coach aanwezig moet zijn tijdens de gesprekken die de bezoeker met het gezin heeft.

De NGO-bezoeker kon tijdens een bezoek soms niet alle gezinnen ontmoeten. Sommige gezinnen konden we niet ontmoeten omwille van taalbarrières (er is niet altijd een telefonische tolk beschikbaar). Anderen gezinnen konden we niet ontmoeten omdat de coach de woonunit moest verlaten of omdat het gezin geen gesprek wenste. Vandaag legt enkel Jesuit Refugee Service-Belgium bezoeken af.

AANBEVELING 26

De gezinnen moeten in alle openheid en vertrouwen met de NGO-bezoekers kunnen spreken over hoe ze de woonunits ervaren en hoe ze hun toekomst zien. De vertrouwelijkheid van de gesprekken tussen de NGO-bezoeker en de gezinnen wordt gegarandeerd. De gesprekken gebeuren niet in het bijzijn van een coach. De NGO-bezoeker engageert zich tot een open communicatie met de coaches en koppelt steeds terug naar de coaches indien het gezin daarmee instemt.

AANBEVELING 27¹⁹

Wij dringen er sterk op aan dat bepaalde NGO's structurele toegang krijgen tot de woonunits. Wij pleiten voor een echt bezoekrecht, opgenomen in het KB, voor "organisaties die de bevordering en bescherming van de rechten van vreemdelingen in hun missie hebben opgenomen."

3.4. IMPLEMENTATIE, ONKADERING EN EVALUATIE

3.4.1. ONKADERING VAN DE COACHES

De woonunits kampen met veel van de problemen die we in onze eerste evaluatie van 2009 al vaststelden.

16 woningen worden beheerd door 5 coaches. Zij begeleiden stuk voor stuk kwetsbare gezinnen en dragen daarom een grote verantwoordelijkheid. De DVZ wierf regelmatig nieuwe en bijkomende coaches aan, maar sommigen vertrokken snel. Te weinig personeel betekent te weinig opvolging van dossiers en een minder kwalitatieve begeleiding. Dat kan één van de oorzaken zijn van de onderduikcijfers.

Een begeleiding op maat is één van de sterke punten van de woonunits en zonder twijfel één van de redenen voor het relatieve succes. De kwaliteit van de Dienstverlening moet op peil blijven. Die is immers essentieel voor het uitwerken van duurzame oplossingen voor de gezinnen, maar ook voor het succes van de woonunits en voor de steun die zij krijgen bij de publieke opinie. De woonunits stonden de afgelopen 3 jaar regelmatig onder politieke druk. Onvolledige of verkeerde voorstellingen van het aantal gezinnen dat onderduikt, haalden regelmatig de pers. Om te vermijden dat gezinnen onderduiken, moeten de woonunits en de coaches over bijkomende middelen kunnen beschikken. Wij stellen ons de vraag wat de obstakels zijn voor de aanwerving en het behoud van bijkomend personeel.

¹⁹Aanbeveling 32, rapport 2009

Naast een gebrek aan personeel is er ook een gebrek aan ondersteuning en vorming van het huidige personeel. Kunnen de coaches gespecialiseerde vormingen volgen over psychosociale begeleidingsmethodieken, bij uitstek voor de begeleiding in kwetsbare en veeleisende dossiers? Wordt de rol en job inhoud van de coaches, die elke dag op het terrein werken, ten volle erkend op alle niveaus binnen de DVZ? Een gebrek aan ondersteuning en omkadering kan leiden tot demotivatie bij de coaches.

AANBEVELING 28

De woonunits en coaching (het hele FITT-programma) worden overgeheveld van projectfinanciering van het Europees terugkeerfonds naar het eigen budget van DVZ. DVZ krijgt daarvoor bijkomende middelen van het ministerie van migratie en asiel.

AANBEVELING 29²⁰

De terugkeercoaches moeten systematisch begeleid worden door middel van supervisie vanuit DVZ. Dit kan door regelmatige debriefing-vergaderingen op te zetten waarop de terugkeercoaches hun ervaringen en voorgestelde oplossingen kunnen terugkoppelen bij elkaar, bij de projectcoördinator en iemand van de administratie van DVZ. Tijdens deze debriefings worden de cases inhoudelijk besproken, wordt de geboden begeleiding geëvalueerd en bijgestuurd indien nodig. De terugkeercoaches moeten zelf kunnen beschikken over psychologische begeleiding en intervisie en regelmatig basisvormingen kunnen volgen over alle aspecten van de begeleiding (psychologisch, juridisch, administratief, socio-cultureel,...)

AANBEVELING 30

DVZ ontwikkelt werkmethodes en beleid en betreft de coaches daarbij. Het is de verantwoordelijkheid van de projectcoördinator om het project vanuit de opgedane ervaringen bij te sturen en te ontwikkelen.

²⁰ Aanbeveling 29, rapport 2009

3.4.2. EVALUATIE VAN HET PILOOTPROJECT

Wat maakt dat gezinnen al dan niet onderduiken, al dan niet meewerken of al dan niet een duurzame oplossing bereiken? Gedurende 4 jaar sinds het begin van het project werden de woonunits en de coaching nog niet kwalitatief geëvalueerd. Dat laat veel onduidelijkheid bestaan over de werking en het succes van het project. Het is nochtans beter kwalitatieve en volledige informatie ter beschikking te stellen, dan sporadisch te antwoorden op parlementaire vragen van politieke partijen die selectieve informatie naar hun hand zetten.

Om te vermijden dat de politieke steun voor de woonunits afbrokkelt, is het nodig om regelmatig en op een transparante manier cijfers vrij te geven en daarnaast een volledige en kwalitatieve evaluatie te doen. Het enige juiste antwoord op onderduikcijfers is een onderzoek, geval per geval, naar de redenen waarom gezinnen onderduiken of meewerken, zodat daar lessen uit kunnen worden getrokken voor een verbetering van de begeleiding in de toekomst.

AANBEVELING 31²¹

Rekening houdend met de uitbreiding van het pilootproject naar nieuwe doelgroepen (de gezinnen die aan de grens niet tot het grondgebied worden toegelaten en de families met minderjarige kinderen in illegaal verblijf die behoeftig zijn volgens het KB van 06/2004) en nieuwe woonunits (Sint-Gillis-Waas, zulte, Tielt), is de aanwerving van bijkomende terugkeercoaches en ondersteunend personeel op korte termijn aangewezen. Er moet proportioneel voldoende personeel aangesteld worden.

AANBEVELING 32²²

Wij vragen DVZ de eerste vier jaar werking zelf grondig te evalueren. Ook een externe evaluatie is zinvol. Alle stakeholders moeten bij die evaluatie worden betrokken.²³

²¹Aanbeveling 28, rapport 2009

²²Aanbeveling 31, rapport 2009

²³Moeten zeker worden betrokken: NGO's, advocaten, coaches, DVZ, Fedasil, BCHV, UNHCR, IOM en alle actoren waarmee de coaches nu al samenwerken.

4. AANBEVELINGEN EN GOEDE PRAKTIJKEN

foto: Isabelle Pateer

4.1. AAN DIENST VREEMDELINGENZAKEN

Op 9 november 2011 bespraken we de aanbevelingen met de Dienst Vreemdelingen zaken. Onder de aanbevelingen telkens het antwoord dat we toen van de DVZ kregen.

AANBEVELING 1

Wij vragen de DVZ om maandelijks gedetailleerde statistieken vrij te geven. De statistieken zouden de volgende informatie moeten aangeven: nationaliteit, land van herkomst of land van verblijf (indien het een ander land is dan het land van de nationaliteit van het gezin), administratieve situatie, aantal kinderen, leeftijdsgroep van de kinderen, aantal eenoudergezinnen (man/vrouw), duur van de vasthouding, land van bestemming, uitkomst (per nationaliteit), wettelijke basis voor de opsluiting, etc.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingen zaken: DVZ kondigt aan dat er zal worden aan gewerkt aan de statistieken. Dit gebeurt nu handmatig, maar een nieuwe database wordt opgesteld. Het zal de taak van de coördinatrice van terugkerwoningen om dit op te volgen. De bedoeling is dat de nieuwe statistieken een diepere analyse mogelijk maken.*

AANBEVELING 3

De aanhouding en overplaatsing van een gezin naar de terugkerwoningen mag enkel plaatsvinden wanneer het gezin voltallig is. Wanneer één van de ouders in een gesloten centrum wordt vastgehouden, moet deze persoon, rekening houdend met het belang van de minderjarige kinderen, zo snel mogelijk herenigd worden met de gezinsleden in de terugkerwoning. Wij moedigen de Dienst Vreemdelingen zaken aan om de familiale eenheid ruim te interpreteren (vb: wanneer er sprake is van meerderjarige kinderen of grootouders). Het overplaatsen van een gezinslid van een terugkerwoning naar een gesloten centrum omwille van zijn moeilijke gedrag moet vermeden worden. Er moet gezocht worden naar nieuwe pistes die een aangepast antwoord kunnen bieden op de noden van deze vaak complexe gezinssituaties.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingen zaken: familiale eenheid behouden bij aanhouding: DVZ gaat kinderen nooit alleen achterlaten maar vindt dat de 'moedwilligheid' het probleem van het gezin is (wanneer het gezin zichzelf opsplijt om onder te duiken). Een ruimere interpretatie van het gezin (vb grootouders en meerderjarige kinderen) heeft in het verleden voor problemen gezorgd (volgens DVZ zijn het vaak de grootouders die de gezinnen aanzetten om niet terug te keren en dit zou een grote invloed hebben op de beslissing van het gezin). DVZ gaat akkoord om het individuele analyse, dossier per dossier te maken. Wanneer mogelijk wordt de familiale eenheid behouden, maar het risico op vertrek uit woonunits blijft bepalend. Overplaatsing van een gezinslid wegens moeilijk gedrag: DVZ bekijkt of uitbreiding van netwerk gespecialiseerde Diensten (zoals in gesloten centra) mogelijk is.*

AANBEVELING 4

Opsluiting van een deel van het gezin is geen adequaat antwoord op moeilijk handelbare gevallen. Beter is een netwerk met gespecialiseerde Diensten uit te bouwen en conventies af te sluiten met dergelijke Diensten. Zo komt er een groter arsenaal van mogelijke antwoorden op crisissituaties.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: er zal worden onderzocht of het mogelijk is om beroep te doen op de psychologen en psychiatrische instellingen die samenwerken met de gesloten centra.*

AANBEVELING 6

Gezien de nood om ook tijdens een terugkeerprocedure steeds verblijfsopties op tafel te kunnen leggen, dringen wij er sterk op aan dat de DVZ de toepassing van de soevereiniteitsclausule in de Dublin-verordening verruimt. Indien de terugkeercoach van mening is dat de toepassing van de soevereiniteitsclausule in een bepaald geval verantwoord zou kunnen zijn, zou die terugkeercoach daarover aan de DVZ een verslag kunnen overmaken.²⁴

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: DVZ geeft toe dat beleid erg restrictief is maar dat zij daar zelf niks aan kunnen veranderen*

AANBEVELING 8

Het is essentieel om, vooraleer een gezin naar een terugkerwoning te brengen, zich de vraag te stellen of deze beslissing van vasthouding wel noodzakelijk is om het gezin te begeleiden naar een toekomstperspectief in België of elders. Er zouden pistes uitgewerkt moeten worden om intensieve begeleiding mogelijk te maken vanuit de woonplaats van het gezin zodat het gezin vanuit hun vertrouwde omgeving geholpen wordt keuzes kan maken over hun toekomst.

Gezinnen die akkoord gaan om overgeplaatst te worden naar het land dat verantwoordelijk is voor hun asielaanvraag moeten niet naar een terugkerwoning worden gebracht. Hetzelfde geldt voor gezinnen waarvan blijkt dat ze een verblijfsstatuut kunnen bekomen in België of die akkoord gaan om vrijwillig terug te keren naar hun land van herkomst.

Wanneer een overplaatsing naar een terugkerwoning genomen wordt, moet dit op een zo humaan mogelijke manier gebeuren. Het gezin moet begrijpen waarom deze beslissing genomen werd, welke beroepsmogelijkheden er zijn, en wat er concreet zal gebeuren. Het is belangrijk om het gezin de tijd te geven om zich voor te bereiden op de overplaatsing.

²⁴Aanbeveling 23, rapport 2009

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: er zijn plannen voor een intensieve begeleiding toekomstperspectief vanuit woonplaats via het sefor project dat in via de gemeenten in werking wordt gesteld. Dit project geldt voor personen en gezinnen met ene bevel om het grondgebied te verlaten die dan gedurende 30 dagen kunnen worden begeleid vanuit hun woonplaats.*

AANBEVELING 10

Het programma van de woonunits wordt afgestemd met de grenspolitie en het personeel van de grensinspectie. Die worden gesensibiliseerd over de werking van de woonunits. In het eerste stadium van ontvangst op de luchthaven wordt al een zo volledig mogelijke informatie verleend in een taal die het gezin begrijpt, indien nodig steeds met de bijstand van een tolk.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: de grensinspectie heeft geen rechtstreeks contact met de gedetineerden, enkel federale politie. Het volgende idee zal worden onderzocht en uitgewerkt: het opmaken van informatiefiches in verschillende talen voor gezinnen die aankomen en brochures opstellen voor de lokale politie met informatie over de terugkeerwoningen. Ook kan er worden onderzocht of bepaalde fiches op audio kunnen worden ingesproken. Een probleem met de regionale INAD-centra werd aangehaald: in bierset en Gosselies is de federale politie onderbemand, hoewel er steeds meer gezinnen daar aankomen. De informatieverschaffing is dus niet altijd even compleet. Er werd een afspraak gemaakt dat DVZ de gezinnen binnen de 2 uur overplaatst (de wet zegt 48u).*

AANBEVELING 15²⁵

Aangezien het Vreemdelingenrecht een constant evoluerende rechtstak is, blijven de terugkeercoaches voldoende juridische vorming krijgen om hun taken op het vlak van juridische bijstand uit te voeren. Zij staan het dichtst bij het gezin en kunnen het snelst ingrijpen.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: interne vormingen zijn mogelijk. Unhcr heeft ook een vorming voorgesteld rond asielprocedure (DVZ gaat er op in). Mevrouw hulpiau gaat het vormingsaanbod na. DVZ is wel van mening dat de coaches niet alles moeten weten, dat ze beroep kunnen doen op juristen en de personen die de dossiers behandelen bij DVZ. In het geval van de Dublin-procedure, die erg technisch is, is het beter terug te koppelen naar het Dublin-bureau van de DVZ.*

AANBEVELING 16

Het tekort aan Nederlandstalige advocaten aan de balie van Nijvel wordt als volgt opgevangen: indien het gezin een tolk wenst, beslist DVZ om het dossier op de Franse taalrol in te schrijven.

²⁵Aanbeveling 17, rapport 2009

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: het is niet zo evident om mensen specifiek op een taalrol te zetten in verband met de taalstreek van de woonunit. DVZ zal nagaan wat de regels precies hier omtrent zijn. Wel bestaat er de mogelijkheid om het BJB brussel aan te spreken, wat in de praktijk al enkele keren is gebeurd.*

AANBEVELING 17

Voor gezinnen die geen bescherming kregen in België zou DVZ een opvolging moeten voorstellen bij terugkeer. Indien het gezin dat wenst, volgt de coach telefonisch op tot minimum 1 maand na de terugkeer.²⁶

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: een eventuele opvolging is niet evident door een gebrek aan middelen, tijd en de obstakels om contact te houden in het land waar het gezin naartoe is teruggestuurd. Via iom krijgt DVZ wel soms feedback en sommige gezinnen nemen contact op met de coaches na terugkeer. Wat wel mogelijk is: de gezinnen aanmoedigen om zelf contact met de coaches op te nemen na terugkeer.*

AANBEVELING 18

DVZ sluit een overeenkomst met de Dienst Dispatching om te voorkomen dat deze gezinnen van de ene dag op de andere op straat belanden. Gezinnen die uit de woonunits worden vrijgelaten terwijl hun asielprocedure nog loopt, krijgen steeds een opvangplaats toegewezen. Een slechte coördinatie kan schadelijke gevolgen hebben voor de kwaliteit van de asielprocedure en een eventuele latere begeleiding rond terugkeer. Indien noodzakelijk, en met het akkoord van het gezin, moet het gezin een paar dagen langer de woonunit kunnen blijven.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: DVZ anticipeert waar mogelijk. Soms is 1 dag extra in woning mogelijk maar is eigenlijk niet wettelijk (zelfs niet met akkoord van gezin), want dan wordt het maximaal aantal dagen van vasthouding overtreden. Het is tot op heden nog niet gebeurd dat families niet werden opgevangen na vertrek uit de woonunits.*

²⁶ De Europese terugkeerrichtlijn, in artikel 8 (6), gebiedt de lidstaten een doeltreffend systeem van toezicht op de gedwongen terugkeer op te zetten. Dit zou zeker ook door onafhankelijke organisaties (Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, Federale Ombudsman, IOM, NGO's, etc.) moeten gebeuren. Een goed systeem van toezicht houdt ook een zekere opvolging achteraf in.

AANBEVELING 19

DVZ evalueert waarom bepaalde gezinnen weigeren terug te keren naar de andere EU-lidstaat, hoe hun asielprocedure er werd behandeld en in welke omstandigheden ze er werden opgevangen. Daarvoor blijven de coaches in contact met gezinnen nadat zij in het kader van de Dublin-verordening zijn terug gestuurd. Omdat een aantal van deze gezinnen in geen enkel Europees land toegang kreeg tot een (kwaliteitsvolle) asielprocedure, blijft de coach ook in contact met deze gezinnen indien en nadat zij terugkeerden naar hun land van herkomst. Zo kunnen zij informatie verzamelen die zij in toekomstige dossiers kunnen gebruiken. Hierbij wordt rekening gehouden met het arrest M.S.S., dat de DVZ verplicht om bepaalde informatie te achterhalen over de behandeling in het land waarnaar wordt teruggestuurd.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: een eventuele opvolging is niet evident door een gebrek aan middelen, tijd en de obstakels om contact te houden in het land waar het gezin naartoe is teruggestuurd. Via iom krijgt DVZ wel soms feedback en sommige gezinnen nemen contact op met de coaches na terugkeer. Wat wel mogelijk is: de gezinnen aanmoedigen om zelf contact met de coaches op te nemen na terugkeer.*

AANBEVELING 22

Indien een inschrijving in een school niet mogelijk is, of tijdens schoolvakanties, wordt alternatieve vrije tijdsbesteding aangeboden. Enkele suggesties: speelpleinwerking, investeren in speelmateriaal, boeken, speeltuin, een uitleensysteem voor speelgoed, enzovoort. Ook een televisietoestel en de mogelijkheid DVD's af te spelen, zou interessant zijn voor de kinderen.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: een speelpleinwerking ziet DVZ niet zitten aangezien de ouders thuis zijn. De tv en dvd's zal worden geregeld. In het aankomstpakket zal er binnenkort speelmateriaal en stiften zitten. Een oproep zal worden gedaan bij het personeel van DVZ voor boeken en speelgoed. Ook zullen ze zien of het mogelijk is om kinderboeken van het land van herkomst te verkrijgen via hun contacten in de landen van herkomst.*

AANBEVELING 23

Wanneer nieuwe locaties voor woonunits worden gekozen, houdt DVZ rekening met de locaties van scholen in de buurt.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: rekening houden met toekomstige locaties moeilijk want vinden van locaties is op zich al erg moeilijk, vooral door de lokale weerstand die de buurtbewoners kunnen bieden.*

AANBEVELING 27²⁷

Wij dringen er sterk op aan dat bepaalde NGO's structurele toegang krijgen tot de woonunits. Wij pleiten voor een echt bezoekreht, opgenomen in het KB, voor "organisaties die de bevordering en bescherming van de rechten van vreemdelingen in hun missie hebben opgenomen."

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: de rol NGO's is volgens DVZ minder belangrijk in terugkeerwoningen dan in de gesloten centra want minder kans op schending rechten. Bchv krijgt toegang de woonunits, om haar mandaat uit te kunnen oefenen. Ze zullen ook op de hoogte worden gehouden van welke families in de woonunits geplaatst worden, teneinde hen eventueel bijstand te bieden.*

AANBEVELING 29²⁸

De terugkeercoaches moeten systematisch begeleid worden door middel van supervisie vanuit DVZ. Dit kan door regelmatige debriefing-vergaderingen op te zetten waarop de terugkeercoaches hun ervaringen en voorgestelde oplossingen kunnen terugkoppelen bij de projectcoördinator en iemand van de administratie van DVZ. Tijdens deze debriefings worden de cases inhoudelijk besproken, wordt de geboden begeleiding geëvalueerd en bijgestuurd indien nodig. De terugkeercoaches moeten zelf kunnen beschikken over psychologische begeleiding en intervisie en regelmatig basisvormingen kunnen volgen over alle aspecten van de begeleiding (psychologisch, juridisch, administratief, socio-cultureel,...)

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: eerst werd er het voostel gedaan om met de coaches een keer per week samen te komen. Dit is echter moeilijk door de hoeveelheid werk. Voorlopig komen ze een keer per maand samen. Misschien kan dit worden gebracht tot een keer om de twee weken? Het idee is ene behoefteplan op te stellen. Daarenboven zouden de coaches eventueel kunnen aansluiten bij de intervisie die bestaat in de gesloten centra, indien nodig.*

²⁷ Aanbeveling 32, rapport 2009

²⁸ Aanbeveling 29, rapport 2009

AANBEVELING 30

DVZ ontwikkelt werkmethode en beleid en betreft de coaches daarbij. Het is de verantwoordelijkheid van de projectcoördinator om het project vanuit de opgedane ervaringen bij te sturen en te ontwikkelen.

AANBEVELING 31²⁹

Rekening houdend met de uitbreiding van het pilootproject naar nieuwe doelgroepen (de gezinnen die aan de grens niet tot het grondgebied worden toegelaten en voordien werden opgesloten in 127bis en de families met minderjarige kinderen in illegaal verblijf die behoeftig zijn volgens het KB van 06/2004) en nieuwe woonunits (Sint-Gillis-Waas, Tielt), is de aanwerving van bijkomende terugkeercoaches en ondersteunend personeel op korte termijn aangewezen. Er moet proportioneel voldoende personeel aangesteld worden.

AANBEVELING 32³⁰

Wij vragen DVZ de eerste drie jaar werking zelf grondig te evalueren. Ook een externe evaluatie is zinvol. Alle stakeholders moeten bij die evaluatie worden betrokken.³¹

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: dit is gepland voor 2012. Er zal een vragenlijst worden opgemaakt.*

²⁹Aanbeveling 28, rapport 2009

³⁰Aanbeveling 31, rapport 2009

³¹Moeten zeker worden betrokken: NGO's, advocaten, coaches, DVZ, Fedasil, BCHV, UNHCR, IOM en alle actoren waarmee de coaches nu al samenwerken.

4.2. AAN DE TERUGKEERCOACHES

AANBEVELING 2

De terugkeercoaches moeten nog meer gaan werken aan verblijfsopties. De rol en het takenpakket van de terugkeercoaches moeten dan ook minder dubbelzinnig dan vandaag zulke ‘echte’ coaching inhouden. Daaronder verstaan wij een integrale begeleiding die simultaan op twee sporen verloopt – verblijf en terugkeer – en die een gezin in staat stelt om te gaan met alle mogelijke uitkomsten van de procedure. Nu de woonunits ook het publiek van de asielzoekende gezinnen inhouden moet de begeleiding ook gericht zijn op de bescherming van potentiële vluchtelingen.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: er zijn plannen voor een intensieve begeleiding toekomstperspectief vanuit woonplaats via het sefor project dat in via de gemeenten in werking wordt gesteld. Dit project geldt voor personen en gezinnen met een bevel om het grondgebied te verlaten die dan gedurende 30 dagen kunnen worden begeleid vanuit hun woonplaats.*

AANBEVELING 5

Ook coaches moeten beroep kunnen doen op een psycholoog indien zij zelf ondersteuning nodig hebben.

AANBEVELING 6

Gezien de nood om ook tijdens een terugkeerprocedure steeds verblijfsopties op tafel te kunnen leggen, dringen wij er sterk op aan dat de DVZ de toepassing van de soeveriniteitsclausule in de Dublin-verordening verruimt. Indien de terugkeercoach van mening is dat de toepassing van de soeveriniteitsclausule in een bepaald geval verantwoord zou kunnen zijn, zou die terugkeercoach daarover aan de DVZ een verslag kunnen overmaken.³²

AANBEVELING 11

Er is nood aan een medisch-psychosociale screening en mapping van de noden van gezinnen in het begin van hun verblijf in de woonunits. Zo kan de begeleiding beter worden afgestemd op specifieke omstandigheden en kunnen meer adequate antwoorden worden geboden indien zich moeilijk situaties voordoen.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: er is nood aan een checklist om deze noden te screenen. Meer structuren zouden hiermee betrokken moeten worden. Hier is echter tijd voor nodig.*

³²Aanbeveling 23, rapport 2009

AANBEVELING 12

De coach licht de advocaat bij een eerste contact in over de versnelde asielprocedure die hun cliënten doorlopen.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: DVZ zal een informatiefiche opstellen om meteen mee naar de balie te faxen.*

GOEDE PRAKTIJK 1

De aanduiding van een advocaat verloopt goed. Ook de informatieverstrekking verloopt vlot. De coach is meestal de eerste persoon die aan de asielzoekers uitleg geeft over de asielprocedure en over de mogelijkheid om een pro-Deoadvocaat aan te vragen. Wanneer de taal voor communicatieproblemen zorgt, neemt de coach contact op met een telefonische tolk. De gezinnen die wij ontmoetten, zijn over het algemeen tevreden over de informatie die ze van de coaches ontvingen. Soms, meestal voor meer alledaagse zaken, communiceert de coach via één van de kinderen of via een ander gezin. De coach brengt de gezinnen op de hoogte van de datum van het interview met de DVZ en het Commissariaat-Generaal (CGVS). Zowel in Tubeke, Zulte als Sint-Gillis-Waas is een speciaal bureau ingericht voor deze interviews.

GOEDE PRAKTIJK 2

We kregen van een coach informatie over een goede praktijk. Als de coach geen reactie krijgt van de advocaat neemt hij contact op met de advocaat. Na het interview van de DVZ stuurt hij onmiddellijk per fax het interview naar de advocaat. Hij stuurt ook een fax naar de advocaat van zodra de datum van het interview met het Commissariaat bevestigd is. Zo is de coach zeker dat de advocaat op de hoogte is.

AANBEVELING 14³³

Met de toestemming van het gezin zouden de terugkeercoaches signalen van gebrekkige juridische bijstand moeten signaleren aan de bevoegde instanties (stafhouder van de balie). De coach is ook steeds alert in verband met de nood aan een verandering van advocaat.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: de coach zou de gebrekkige juridische bijstand moeten doorgeven aan de verantwoordelijke die dan contact opneemt met de stafhouder. Bewijzen moeten worden bijgehouden worden.*

³³Aanbeveling 15, rapport 2009

AANBEVELING 17

Voor gezinnen die geen bescherming kregen in België zou DVZ een opvolging moeten voorstellen bij terugkeer. Indien het gezin dat wenst, volgt de coach telefonisch op tot minimum 1 maand na de terugkeer.³⁴

AANBEVELING 20³⁵

De coaches bereiden een Dublin overname zo goed mogelijk voor door het gezin informatie te verstrekken over de opvang en de asielpcedure in de verantwoordelijke lidstaat. Ze nemen contact op met organisaties ter plaatse, die het gezin bij aankomst kunnen begeleiden en opvolgen. Daarvoor is het belangrijk dat de coach oor heeft naar de angsten en noden van het gezin. Door het gezin informatie te bieden, kan het op een rustigere manier vertrekken en zal het minder geneigd zijn om uit de terugkeerwoning te onder te duiken.

AANBEVELING 21

Alle kinderen worden in een school ingeschreven, ook kinderen van gezinnen in een Dublin-procedure. De coaches bespreken dit systematisch met de ouders en nemen samen de beslissing, in het belang van het kind.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: in Tubize is dit problematisch, omdat de school moeilijk doet over de inschrijving. DVZ zal aandringen bij de school en dit op hoger niveau aankaarten, indien nodig.*

GOEDE PRAKTIJK 4

Sommige coaches zijn proactief bezig het schoolgaan van de kinderen en betrekken de ouders in het schoolgaan van hun kinderen. Met sommige scholen bestaan samenwerkingsovereenkomsten.

³⁴ De Europese terugkeerrichtlijn, in artikel 8 (6), gebiedt de lidstaten een doeltreffend systeem van toezicht op de gedwongen terugkeer op te zetten. Dit zou zeker ook door onafhankelijke organisaties (Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, Federale Ombudsman, IOM, NGO's, etc.) moeten gebeuren. Een goed systeem van toezicht houdt ook een zekere opvolging achteraf in.

³⁵ Sommige coaches passen deze aanbeveling al toe.

AANBEVELING 24

De coaches ontwikkelen een samenwerking met Kind en Gezin/ONE. De coaches informeren alle gezinnen over de mogelijkheid Kind en Gezin en ONE te ontmoeten.

AANBEVELING 25

De coaches verschaffen systematisch informatie aan de gezinnen (asielzoekers) over de mogelijkheid juridische hulp van het BCHV te vragen. Het BCHV moet toegang krijgen tot de open woonunits en de gezinnen moeten de middelen krijgen om het BCHV te bezoeken, door onder andere het verschaffen van treintickets. Het BCHV moet de mogelijkheid krijgen zich vertrouwelijk te onderhouden met de gezinnen.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: BCHV gaat een infoblad opstellen voor de coaches en de gezinnen met informatie over hun functie en de hulp die ze kunnen bieden, die dan beschikbaar zal worden gemaakt.*

AANBEVELING 26

De gezinnen moeten in alle openheid en vertrouwen met de NGO-bezoekers kunnen spreken over hoe ze de woonunits ervaren en hoe ze hun toekomst zien. De vertrouwelijkheid van de gesprekken tussen de NGO-bezoeker en de gezinnen wordt gegarandeerd. De gesprekken gebeuren niet in het bijzijn van een coach. De NGO-bezoeker engageert zich tot een open communicatie met de coaches en koppelt steeds terug naar de coaches indien het gezin daarmee instemt.

- ◇ *Antwoord Dienst Vreemdelingenzaken: de bezoekende NGO's zullen vertrouwelijke gesprekken kunnen hebben met de gezinnen, op voorwaarde dat er feedback word gegeven aan de coaches en aan de coördinator.*

4.3. AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR MIGRATIE EN ASIEL

AANBEVELING 7

Meer personeel en gespecialiseerde vormingen, zowel bij Fedasil als bij DVZ, lijken noodzakelijk. Om met deze gezinnen in gesprek te gaan over hun verblijfssituatie en een eventuele terugkeer zijn gespecialiseerde methodieken nodig die hen te activeren om hun leven weer in handen te nemen.

AANBEVELING 9

Gezinnen die aan de grens toekomen en daar asiel aanvragen, stromen door naar het opvangnetwerk van Fedasil. Dit is vergelijkbaar met de procedure van niet-begeleide minderjarigen die aan de grens toekomen. Ook zij worden niet vastgehouden in een structuur van DVZ, maar opgevangen in een Observatie- en Oriëntatiecentrum van Fedasil. Hetzelfde moet gebeuren voor grensgezinnen. In geval van een negatieve asielbeslissing bepaalt een samenwerkingsakkoord tussen Fedasil en DVZ wanneer en hoe deze gezinnen alsnog in een terugkeerwoning terecht komen. De mogelijkheid moet bestaan om deze gezinnen toegang te verlenen tot het grondgebied, zodat ook voor hen een terugkeerondersteuning van IOM en dus een meer duurzame terugkeer mogelijk wordt.

AANBEVELING 28

De woonunits en coaching (het hele FITT-programma) worden overgeheveld van projectfinanciering van het Europees Terugkeerfonds naar het eigen budget van DVZ. DVZ krijgt daarvoor bijkomende middelen van het Ministerie van Migratie en Asiel.

- ◇ *DVZ gaat opnieuw een aanvraag doen onder het Europees Terugkeerfonds in 2012. Dit vervolgproject wordt gefinancierd voor 75% door de Europese Unie. In tijden van besparingen is het volgens DVZ interessanter om nog zoveel mogelijk uit Europese fondsen te halen. Hoe langer de terugkeerwoningen blijven bestaan. Hoe moeilijker het voor de regering wordt om dit project eventueel te laten vallen.*

AANBEVELING 31³⁶

Rekening houdend met de uitbreiding van het pilootproject naar nieuwe doelgroepen (de gezinnen die aan de grens niet tot het grondgebied worden toegelaten en voordien werden opgesloten in 127bis en de families met minderjarige kinderen in illegaal verblijf die behoeftig zijn volgens het KB van 06/2004) en nieuwe woonunits (Sint-Gillis-Waas, Tielt), is de aanwerving van bijkomende terugkeercoaches en ondersteunend personeel op korte termijn aangewezen. Er moet proportioneel voldoende personeel aangesteld worden.

AANBEVELING 32³⁷

Wij vragen DVZ de eerste drie jaar werking zelf grondig te evalueren. Ook een externe evaluatie is zinvol. Alle stakeholders moeten bij die evaluatie worden betrokken.³⁸

4.4. AAN DE BALIES

AANBEVELING 13

De betrokken Bureaus voor Juridische Bijstand (BJB) informeren en sensibiliseren alle advocaten over de woonunits en hun juridisch kader (over de mogelijke procedures in de woonunits, het juridische kader van de woonunits, de geldende termijnen, enz.).

4.5. AAN DE GRENSPOLITIE

AANBEVELING 10

Het programma van de woonunits wordt afgestemd met de grenspolitie en het personeel van de grensinspectie. Die worden gesensibiliseerd over de werking van de woonunits. In het eerste stadium van ontvangst op de luchthaven wordt al een zo volledig mogelijke informatie verleend in een taal die het gezin begrijpt, indien nodig steeds met de bijstand van een tolk.

³⁶Aanbeveling 28, rapport 2009

³⁷Aanbeveling 31, rapport 2009

³⁸Moeten zeker worden betrokken: NGO's, advocaten, coaches, DVZ, Fedasil, BCHV, UNHCR, IOM en alle actoren waarmee de coaches nu al samenwerken.

5. ANTWOORDEN STAATSSECRETARIS VOOR MIGRATIE EN ASIEL

foto: Pieter Stockmans

Op 5 april 2012 hadden wij naar aanleiding van deze evaluatie een gesprek met Dhr. S. Branteghem van het kabinet van staatssecretaris Maggie De Block. In dat gesprek maakten we een aantal vragen over, die we opnieuw bezorgden aan de kabinetsmedewerker die het dossier van de terugkeerwoningen opvolgt. Hieronder de antwoorden van de staatssecretaris.

1. Het regeerakkoord en de beleidsnota van de staatssecretaris vermelden niets over de terugkeerwoningen. Zullen alternatieven voor detentie en de terugkeerwoningen een prioriteit blijven zoals onder minister Turtelboom en staatssecretaris Wathélet?

De woonunits zullen een prioriteit blijven om terugkeer van families met minderjarige kinderen op een humane wijze naar hun herkomstland of een derde land te organiseren. Er worden ook nog steeds extra woonunits gezocht. De nakende creatie van open terugkeercentra toont ook aan dat de regering duidelijk verder wil gaan in het aanbieden van alternatieven van detentie.

2. Wat is uw visie voor de terugkeerwoningen? Hoe evalueert de Staatssecretaris het nut van de terugkeerwoningen?

De woonunits zijn een aanvaardbaar alternatief voor de organisatie van de terugkeer van families met kinderen en voor de opvang van families die aan de grens geen toelating hebben gekregen om het grondgebied te betreden. Ik stel wel vast dat er nog steeds families verdwijnen (25 %) en dat in 2011 het aantal families aan de grens verdubbeld is. Het gevaar voor aanzuigeffect bestaat dus reëel en dit zal nauwlettend moeten opgevolgd worden. Aangezien het alternatief niet sluitend is, zijn bijkomende maatregelen noodzakelijk.

3. Aangezien een uitbreiding van het draagvlak voor alternatieven voor detentie meer dan ooit nodig is, plant de staatssecretaris (positief) te communiceren over de terugkeerwoningen?

Er zullen in de komende weken extra woonunits open gaan, waarbij ook een persconferentie zal georganiseerd worden. Dit lijkt me een ideaal moment om positief over de woonunits te communiceren, wat ik zeker niet zal nalaten.

4. Hoe evalueert de staatssecretaris het cijfer van 25% verdwijningen?

Het cijfer van 25 % verdwijningen is zorgwekkend. We moeten zoeken naar methodes om dit aantal verdwijningen te doen dalen. DVZ neemt al initiatieven m.b.t. betere communicatie, zowel intern (infosessies voor de betrokken Diensten) als extern (infosessies voor politiediensten), maar informatie naar de families toe zal ook verder uitgewerkt dienen te worden. Er is al een duidelijke communicatie in het kader van de toepassing van het protocol voor de families met kinderen in illegaal verblijf in de opvangstructuur. Deze kan ook verder gezet worden voor uitgeprocedeerde families die in de opvangstructuur verblijven (via de terugkeerfunctionarissen van Fedasil) en voor de illegale families die vanuit de privéwoning waar ze nu verblijven naar terugkeer zullen gecoacht moeten worden. Voor deze laatste groep van families dienen echter nog coaches aangeworven te worden en daarvoor moet er eerst een akkoord van de Minister van Begroting gegeven worden om coaches te kunnen aanwerven. Een ondersteuning van de NGO's voor de aanwerving van deze coaches zou hiertoe kunnen bijdragen.

5. Overweegt de staatssecretaris gezinnen die aan de grens toekomen onder te brengen in centra van Fedasil? Horen deze gezinnen thuis in de terugkeerwoningen? Hoe plant de staatssecretaris het probleem op te lossen dat deze gezinnen geen toegang hebben tot

re-integratieondersteuning (een oorzaak van onderduiken) bij een negatieve asielbeslissing?

Families die aan de grens asiel aanvragen zullen nog steeds naar de woonunits overgebracht worden omdat zij - zoals alle andere asielaanvragers aan de grens - nog geen recht op binnenkomst hebben. Deze families kunnen, indien zij dit wensen, voor het verloop van hun asielprocedure bijgestaan worden door het BCHV. Het is niet zo dat er een direct oorzakelijk verband bestaat tussen de verdwijning van grensprocedurefamilies en het niet bestaan van re-integratie; families verdwijnen in de eerste plaats omdat ze niet willen vertrekken. Er bestaan alternatieve mogelijkheden van assistentie voor deze groep van families, namelijk via het "special needs"-programma, dat gefinancierd wordt via het EU Terugkeerfonds. In specifieke situaties kunnen families die een reële nood hebben aan assistentie, via dit kanaal ondersteuning ontvangen via DVZ. Dit zal ook duidelijk aan de coaches gecommuniceerd worden, zodat dit ook met de families kan bekeken worden.

6. Plant de staatssecretaris een overeenkomst tussen de DVZ en de Dienst Dispatching van Fedasil aan te sturen, om te vermijden dat asielzoekende gezinnen die aan het eind van de maximumtermijn vasthouding (maar nog in asielprocedure) op straat worden gezet?
De coaches regelen nu reeds dat families, die nog in procedure zitten, zich bij de dispatching kunnen aanbieden opdat zij in de open opvangstructuur terecht kunnen en nemen hiertoe op voorhand contact op met de dispatching.

7. De gezinnen die langs (o.a.) Polen passeren vinden nergens toegang tot bescherming omdat erkenningspercentages en de kwaliteit van de asielprocedure en het integratiebeleid erg laag zijn. Velen kiezen vanuit terugkeerwoningen voor 'vrijwillige' terugkeer of duiken onder. Wat is het standpunt van de staatssecretaris over asielzoekende gezinnen in de terugkeerwoningen die nergens toegang krijgen tot bescherming?

De Dublin-procedure moet consequent toegepast worden, omdat anders de geloofwaardigheid van het systeem ondergraven wordt. We moeten uitgaan van het feit dat iedere lidstaat de minimale normen voor de asielprocedures respecteert en correct toepast, wat inhoudt dat iedereen die bescherming nodig heeft, dit kan aanvragen en dat de procedure correct wordt toegepast. Het is niet mijn prerogatief, noch dit van DVZ, om de werking van de Diensten in een andere EU-lidstaat in vraag te stellen. Daar bestaan andere kanalen voor.

8. Met het samenwerkingsprotocol tussen Fedasil en DVZ, en de nieuwe units in de terugkeerwoningen zal er nood zijn aan meer coaches, middelen en ondersteuning. Wordt er een budget vrijgemaakt voor meer coaches en meer middelen om de coaches te steunen? Zo ja, hoe groot is dat bijkomende budget?

Er is al een extra coach voor de woonunits geselecteerd. Bijkomende coaches zullen geselecteerd worden in functie van de woonunits in gesloten omgeving, van de open terugkeercentra en van de begeleiding in de privéwoningen. Gemotiveerde aanvragen voor budget werden aan de inspecteur van financiën en aan de Minister van Begroting voorgelegd; de Minister van Begroting heeft bijkomende informatie gevraagd. Er is ook een overleg tussen DVZ en de NGO's gepland.

9. Tot nu toe zijn de terugkeerwoningen vooral gefinancierd door het Europees Terugkeerfonds, telkens op een projectbasis. Zijn er plannen om voor de terugkeerwoningen structurele financiering vrij te maken in de nationale budgetten?

Zolang financiering via het EU-terugkeerfonds mogelijk is, zal hierop beroep gedaan worden. Ik wijs er op dat een deel van de werking van de Dienst reeds nationaal gefinancierd wordt, aangezien fondsprojecten berusten op cofinanciering.

10. Zal de staatssecretaris onder haar ambtstermijn een omvattende en publieke evaluatie van de terugkeerwoningen organiseren, waarbij alle stakeholders worden betrokken? Zo ja, welke vorm zou deze evaluatie aannemen en welke deadlines zijn hieraan verbonden?
- Een permanente evaluatie is noodzakelijk. In de algemene evaluatie zal rekening gehouden worden met de evaluatie en de aanbevelingen van de NGO's, zoals dit in het verleden reeds is gebeurd. De vorige evaluaties kunnen daarbij als startpunt gebruikt worden. Gezien er regelmatig vragen worden gesteld door het parlement over de werking van de woonunits is het logisch dat een dergelijke evaluatie plaats vindt.*

11. De wet van 16 november 2011 biedt de mogelijkheid om aan thuisbegeleiding te doen. Zal dit onder de ambtstermijn van de staatssecretaris worden uitgewerkt? Wie zou de thuisbegeleiding doen en hoe zou er gecontroleerd worden of de gezinnen niet verdwijnen?

DVZ is al met de uitwerking van deze thuisbegeleiding aangevangen. Veel hangt nu af van de door de Minister van Begroting toegekende middelen. Het voorstel van DVZ is om coaches van DVZ aan te werven, om deze taak op zich te nemen. Er zal dienaangaande ook nauw samengewerkt worden met de Dienst Sefor.

12. Kunt u uitleggen hoe het traject voor de gezinnen eruit zal zien in de verschillende vormen van opvang en vasthouding:

- a. het toekomstige open terugkeercentrum van DVZ en de terugkeerplaatsen in federale opvangcentra van Fedasil
- b. de thuisbegeleiding
- c. de terugkeerwoningen
- d. de gesloten gezinsunits op het terrein van 127bis

Gezinnen met minderjarigen zullen na hun negatieve beslissing, tijdens de geldigheidsduur van het bevel om het grondgebied te verlaten, in de mate van het mogelijke in de normale opvangstructuur blijven en niet naar een open terugkeercentrum worden doorgestuurd. Illegale families of uitgeprocedeerde families, die in een eigen woning verblijven, zullen tijdens de geldigheidsduur van hun bevel in deze woning kunnen verblijven. Zoals in de wet bepaald is en in een koninklijk besluit zal bepaald worden, wordt een overeenkomst met de familie afgesloten, waarin de voorwaarden van verblijf in de eigen woning worden vastgelegd. Indien de familie geen gevolg geeft aan het bevel, of niet in de mogelijkheid verkeert om in een eigen privéwoning te verblijven, of de overeenkomst niet naleeft, kan een overbrenging naar een open woonunit georganiseerd worden. Slechts in uitzonderlijke omstandigheden, zoals na de verdwijning van een familie uit een open woonunit, zal een opsluiting in een woonunit in een gesloten omgeving voorzien worden.

13. In het bijzonder voor de overgang van (c) naar (d): zal het beleid van minister Turtelboom en staatsecretaris Wathélet gehandhaafd blijven, namelijk dat een gezin enkel in allerlaatste instantie in een gesloten structuur kan belanden als het onderduikt uit de terugkeercentra?

Er zal inderdaad pas in laatste instantie overgegaan worden tot vasthouding in deze woonunits in een gesloten structuur. Families die aan de grens geweigerd worden en waarvoor een terugkeer binnen een zeer beperkte tijd na aankomst kan georganiseerd worden, zullen ook in deze woonunits verblijven. In geval van asielprocedure aan de grens of indien de families niet binnen een zeer korte termijn kunnen teruggedreven worden, zullen zij zo snel mogelijk naar een open woonunit overgebracht worden.

14. Hoe zal worden gegarandeerd dat de vasthouding van gezinnen met kinderen in de gesloten units aan 127bis voor een “zo kort mogelijke periode” is? Wat is de gehanteerde definitie van “zo kort mogelijk”?

Het is de bedoeling dat enkel verwijderbare families worden ondergebracht in de woonunits in een gesloten omgeving. Families waarvoor nog een identificatieprocedure dient plaats te vinden, zullen pas na identificatie overgebracht worden. Met een zo kort mogelijke periode wordt bedoeld de tijd die strikt noodzakelijk is om de terugkeer te organiseren. Er moet rekening gehouden worden met de minimale opschortende beroepstermijn (procedure in uiterst dringende noodzakelijkheid) van 5 dagen en met restricties m.b.t. tijdige repatriërings-, transit- of transferaankondigingen die worden opgelegd door de herkomstlanden of de andere EU-lidstaten. In de mate van het mogelijke zullen zo veel mogelijk administratieve stappen voor de opsluiting genomen worden.